

PLACER

Poesía / Literatura / Arte / Conocimiento / Erotismo / Rarezas

PLACER ES

Placer es la revista de la asociación La Mordida Literaria, ¡carajo! Placer es cuentista, recurrente, muy-muy endogámica, nada práctica y autoconclusiva: Placer es similar a unas puertas en el campo. Placer es suma cero. O, lo que es prácticamente lo mismo: la esperanza matemática de Placer es nula. Placer es netamente bruta. Placer es puntiagudamente blanda. Placer es atroz y entrañable. Placer es mitomaníaca, mitocondrista y de una ligerísima misantropía (la causa verdadera radica en la mitopausia); aunque esta última jamás será reconocida públicamente, ni vencida por la cultura. Placer es culturista y catapultista. Placer es un proceso alienadamente efervescente de autoconstrucción, de autoensamblaje. Placer es una burbuja de jabón que asciende distinguida y refinadamente hacia la estratosfera y que, cuando estalla, deja caer graciosamente la lluvia ácida sobre las débiles retinas hipnotizadas que observaron incautamente su vaporoso recorrido. Placer aparece en el horizonte como una mota de polvo en sus gafas (para luego atravesar hirviéntemente el vidrio y quemar sus ojos, ya lo dijimos). Placer es maratoniana, de un fondismo (nada de *runners* aquí, únicamente corredores de la calle, cuanto más sucia y turbia mejor) incontenible. Placer es paralela y para lelos. Placer es cada uno de los linces atropellados, cada una de las ciudades bombardeadas, cada cabeza partida, cada vuelta a casa. Placer es la más bella de las derrotas del anarquismo. Placer es un naufrago borrando avergonzado su grito de socorro (SOS) en la orilla de la playa desierta. Placer es Placer es, prólogo, etc. Placer —ya lo ven— es la causa y (no está demasiado claro) la solución a todos nuestros problemas.

PRÓLOGO

Y, efectivamente, cumplimos nuestro propósito/amenaza: iniciamos un nuevo ciclo, una nueva estación. Tercer invierno¹, ya. Rememorando al bueno de Mishima, Placer florece cuando los incipientes brotes de los cerezos se tornan en hermosísimas flores níveas² e inmaculadas. Como dijimos, también: ya se verá cuán potente y longeva es la suma de los módulos vectoriales que indican nuestro incauto e inocente camino. De momento, empezamos en casa. Dos aclaraciones (que no justificaciones) respecto a nuestra elección³:

1) Placer es apolítica por definición (y por indefinición, también); pero, de alguna forma, el Consejo no ha podido sustraerse completamente de los tiempos políticos («les horas greus»⁴). Así, a pesar de que no deseamos ejercer ningún tipo de proselitismo⁵, el hecho de revisar a un autor como Calders —un escritor que se comprometió activamente en la defensa de las instituciones catalanas⁶ y de la república, y que acabó en el exilio—, nos «imputa» inevitablemente cierta tendenciosidad, incluso radicalización. Lo asumimos. E⁷, igualmente, afirmamos, sin temor ante los acusadores, que Placer no guarda lealtad a nadie, ni nadie la puede traicionar. Y hablando de traiciones, reflexiona aquí uno de los miembros del Consejo: «Si mi abuelo socialista leyera ahora algunos editoriales o escuchara lo que ha ocurrido en su partido...». Mientras, el otro Consejero recuerda que, a pesar de su algo-anarquismo manifiesto, ¡votó nulo en un referéndum ilegal!⁸, en un acto de esquizofrenia recalcitrante y estúpida pretensión artística. Placer se compromete a mantener su imparcialidad y su parcialidad de la manera más arbitraria. Placer es poesía, literatura, arte, conocimiento, erotismo (especialmente) y una rareza (en riesgo de normalización).

2) Placer se edita en castellano. Quizás no lo crean, pero no fue hasta el séptimo número (sí, los paralelismos divinos siempre ocurren con el Consejo) que reparamos (de forma manifiestamente consciente) en este hecho. Y porque nos lo comentó una colaboradora⁹, felizmente rescatada en este número. Cuando el Consejo elaboró el primer esbozo de Placer, no hubo conciencia sino, simplemente, acción, con la ejecución de unos bocetos casualmente «inscritos» en el vernáculo idioma quijotesco (efectivamente, muy acorde el adjetivo, ¿verdad¹⁰?). Y luego, la inercia. En fin, queríamos reparar levemente (porque así es nuestra levedad) este pequeño/gran agravio, ya que muchos de los miembros de la asociación, algunos de nuestros colaboradores, y la mitad del Consejo escriben principalmente en catalán, y se han visto abocados a publicar en castellano. ¡La magia del bilingüismo, querido/a! En Placer rige el libre albedrío, y cuando caemos en comportamientos castrantes nos avergonzamos profundamente, pero poco rato. Sirva este número dedicado a Pere Calders¹¹ no solo para disfrutar de su obra sino para entropiar nuestras lenguas y adueñarnos de todas las herramientas que tengamos a nuestro alcance.

Lean, malditos (o no), pero no olviden pacer y pensar.

***

1-Invierno: aquello que nos impide disfrutar de sus pantorrillas. 2-Níveas: preguntén al editor culto. 3-Elección: acción de rechazar toda la existencia a cambio de una minúscula parte de la misma. 4-Les horas greus: franja horaria entre que cierran el bar y abren el *after*. 5-Proselitismo: amante de Proseleta, poeta griego. 6-Instituciones catalanas: sistema de representación popular vigente en Cataluña que comparte características con el río Guadiana. 7-E: vacilada lingüística para evitar cacofonías 8-Ilegal: fuera de la ley y/o carente de fuerza. 9-Colaborador/a: espécimen que recibe los agradecimientos del editor, cuando debería ser al revés. 10-Verdad: concepto relacionado con existencia y belleza, aunque no exista; o, si se empeña en existir, normalmente es fea. 11-Pere Calders: ver biografía en Placer nº 9 (la próxima página).

SEGMENTS DISSONANTS I DESORDENATS

QUATRE FOTESES A MODE DE BIOGRAFIA

La VERITAT és que la REALITAT s'havia destarat darrerament fins al punt que semblava anar-se'n en orris en un moment donat. Senyals confuses i prestidigitadors de mig pèl feien augmentar el desordre i el caos fins al punt que la població ja no sabia a quin clau aferrar-se per evitar l'ensuliada previsible i imminent.

Esbrinar la raó concreta de tot això seria excessiu per aquest «ajunta-lletres» que ara us escriu. Treure l'entrellat, descriure causes i motius, mostrar les rodes dentades i les politges que provo- caven el desassossec era feina de bisbes, directors de diaris i tertulians capficits per la propera pregunta i la seva capacitat de resposta ràpida i expeditiva. No, jo només us voldria explicar la seqüència de fets que m'han portat fins aquí, fins ara... tot just en el moment de començar a escriure aquestes quatre ratlles.

Ja feia dies que tenia trobades freqüents i fugaces amb M. Res de l'altre món, a la sortida de l'estació, davant la xurreria, a la cua per extreure'm una mica de sang, en fi, res estrany. Però em sobtava la reiteració. De nit, i assetjat per l'insomni provocat pels fets narrats a les primeres línies, recordava dades i imatges viscudes al llarg del dia, ordenades com a una cua d'impressió, una da- rrera de l'altra, un ordre canònic i despietat. Llavors ho vaig veure clar, vaig adonar-me de què, a cada trobada, l'essencial era l'element accessori i no m'havia adonat centrat en la quotidianitat del lloc o del moment. Un disc de Jorge Negrete, un manual de topografia, una carpeta amb una K immensa dibuixada, una maqueta d'un vaixell a mig enfonsar, un cactus, una mà oculta darrera...

Totes les pistes ordenades no portaven a enllloc però l'estat latent de semiconsciència, o incapacitat per assolir la fase REM, ho va capgirar tot i, com un recurs cinematogràfic, les claus es van començar a alinear una darrera de l'altra com grafies que sobrevolen per damunt d'una immensa sopa de lletres:

P E r E C A L D E R S

Hablaron tan bien de mí que pensaba que me había muerto

(WC, Bar Tramuntana – Terrassa)

Ho recordo clarament, l'edició de La Vanguardia del 23 de juliol de 1994 anunciava, al segment de Cultura y Espectáculos, «Fallece a los 81 años Pere Calders, el mejor cuentista de la literatura catalana». De manera immediata em vingué al cap aquell grafit que, al llarg de la meva joventut i fruit de l'abús d'arcanes i clàssiques drogues, havia decidit incloure el que havia de ser un producte de pretensiós títol: Breu catàleg d'epigrafia urbana (i moderna).

Òndia, el millor «cuentista» de la literatura catalana! Déu n'hi do. Però la cosa no quedava aquí, compungits companys de camí, editors, presidents de Generalitats, directors de teatre promocio- naven la seva figura a l'alçada de Cortázar, una espècie de Jorge Luis Borges mediterrani deien altres; recordaven el seu èxit en vida i el reconeixement de la crítica, la incomoditat que tot això li provocava, el seu univers particular, la tendresa, el seu sentit de l'humor i la fina ironia, les fortes conviccions, el seu arrelament a Catalunya... fins que Robert Saladrigas pontificà, al temps que tanca la tapa del fèretre: «la narrativa curta de Calders es situa per mèrits inqüestionables en allò més depurat de la literatura universal moderna». AMÉN.

Amb K de Calders

Una de les coses que atreien de la figura de Pere Calders a un jove d'extraradi i desarrelat com jo, era la suma d'un estil narratiu sorprendent a una biografia evocadora d'aquelles històries familiars que la meva àvia m'explicava asseguda a la cuina, al costat d'un vell i gran receptor de ràdio (amb aquell dial que etiquetava a totes les grans capitals del món). Bah! Velles històries de perdedors que s'estenen fins al present; com diu un coneigut nostre «perdéis la guerra, otra vez, cada domingopor la tarde».

Tot i que els primers treballs literaris del jove Calders són previs a la guerra (*El primer arlequí, La glòria del doctor Larén*), serà el conflicte un element mobilitzador destacat: juntament amb Tísner participen en la creació del Sindicat de Dibuixants Professionals, es suma a les files del PSUC i col·labora en la creació de continguts propagandístics republicans. En aquest context de fervor revolucionari s'allista a l'exèrcit, el destinen al Servei de Cartografia i, per encàrrec de la Institució de les Lletres Catalanes, escriu (acompanyat dels gravats d'Enric Cluselles) un dels millors exemples de literatura de guerra a casa nostra: *Unitats de xoc* (1938).

El destí tràgic del bàndol republicà el porta els primers dies del 39, en retirada, cap als Pirineus i els camps de refugiats. El 1974 recordava de manera escatològica aquesta dura experiència: «A la falda dels Pirineus i en ple hivern, amb la moral i el cos malalt, érem una desgraciada gent. La major part d'aquells milers i milers de soldats patíem disenteria o altres afeccions intestinals i el camp va quedar cobert d'excrements en un espai increïblement curt; [...] dormíem i vivíem al ras al mig de la brutícia, i alguns, massa, van morir també al ras sobre una neu i una terra inundades. La merda era alguna cosa més que una interjecció proferida per un personatge de novel·la o per un recurs d'estil "vigorós" per a qualificar una situació».

Les coneixences dins del sector intel·lectual català el portaran cap Mèxic on s'instal·larà al llarg de vint-i-dos anys (1939–1962).

Vida en règim d'estreta transitorietat

De manera equívoca i confusa el període mexicà de Calders constitueix el nucli de la seva principal producció literària tant pel que fa a la novel·ística com a la de relats. Al llarg de la seva estança o immediatament després, centrades o no en la temàtica mexicana, el volum d'obres produïdes destaca per la quantitat i qualitat:

Cròniques de la veritat oculta (1955), *Demà, a les tres de la matinada* (1959), *Gent de l'alta vall* (1957), *L'ombra de l'atzavara* (1963), *Ronda naval sota la boira* (1966) i *Aquí descansa Nevares* (1967).

I és que, allunyat dels estereotips progressistes i les formes políticament correctes, el trànsit mexicà suposa per Calders un tràngol. Inadaptat a les formes del nou continent, ofegat per les formes i petulància dels exiliats, les baralles derivades de la derrota republicana, enyorat i nostàlgic, el seu esperit mostra un ofec que traspua a la seva novel·la més vinculada a l'exili: *L'ombra de l'atzavara*. La publicació d'aquesta, una vegada ja ha tornat a Barcelona, genera malestar i crítiques dins del món de l'exili i acusacions de falta d'agraïment al país que el va acollir. La resposta de Calders consisteix en un autèntic reguitzell d'excuses que abunden en la situació i sensació de desorientació i desarrelament com impediments per a la creació de produccions espirituals. A tall d'exemple reproduïm el següent text que ens allunya dels simplismes en atorgar al «paisatge mexicà» (entès com a espai, referent cultural o inspiració literària) una influència alta en la creació fantasiosa (que no fantàstica) de Calders:

«He d'admetre que la meva obra, sense l'estada a Mèxic, fora diferent, però no a causa del país que m'acollí, sinó d'haver marxat del meu: no hi influí Mèxic, sinó l'enyorament i, com a conseqüència, un desig d'evasió, de fugir de la realitat dura de cada dia.»

La contradicció inherent i el sofriment del creador, una altra vegada, com a motor de creació artística. L'alternativa (iconoclàstica) passa pel desmuntatge de la farsa i el descens dels altars dels literats i la seva reducció a simples individus defectuosos com la resta dels mortals.

Realisme o barbàrie

El retorn a Barcelona és, des del punt de vista literari, crític i vital, conflictiu. El fan fora d'una feina per la qual l'havien recomanat i la seva obra es veu assetjada per picabaralles de mig pèl (la ja explicada en relació amb *L'ombra de l'atzavara*). Però el conflicte important vindrà a causa de la seva no homologació per les elits literàries antifranquistes/ortodoxes com a representant de les files del realisme compromès dissenyat per denunciar les dures condicions a les quals la dictadura sotmetia la població. En aquest escenari no tenia cabuda el seu estil «fantasiós» que defugia la denúncia de la realitat i, fàcilment, podia ser titllat de petit burgés (avui l'acusarien de postmodern).

De res no serví el seu intent de defensa (varis articles a Serra d'Or a mitjans dels 60's) ni la contrastació empírica de què les seves dues darreres obres res no tenien a veure amb mons imaginaris. Efectivament, ni *L'ombra de l'atzavara* (1964) ni *Aquí descansa Nevares* (1967) són produccions que puguin ser acceptades sota el prisma de la creació fantasiosa.

La solució a l'enfrontament va ser el triomf per KO de les forces «realistes» i l'ostracisme (una forma interna d'exili) de l'obra de Calders que al llarg de la següent dècada es mantindrà a l'ombra fins al seu retorn triomfal amb la publicació de *Invasió subtil i altres contes* (1978) i el seu reconeixement de tipus popular amb productes com *Antaviana* (Dagoll Dagom).

***

I vet aquí un gos, vet aquí un...

***

El món continuava sent un autèntic desori. Ningú en treia l'aigua clara de les anades i les tornades de polítics esvalotats i compungits; els màxims sacerdots i pontífex apuntaven amb els dits a aquells que dissonaven, locutors de ràdio (prims i afectats) defensaven interessos particulars

transmutats de col·lectius... tot continuava sota control!

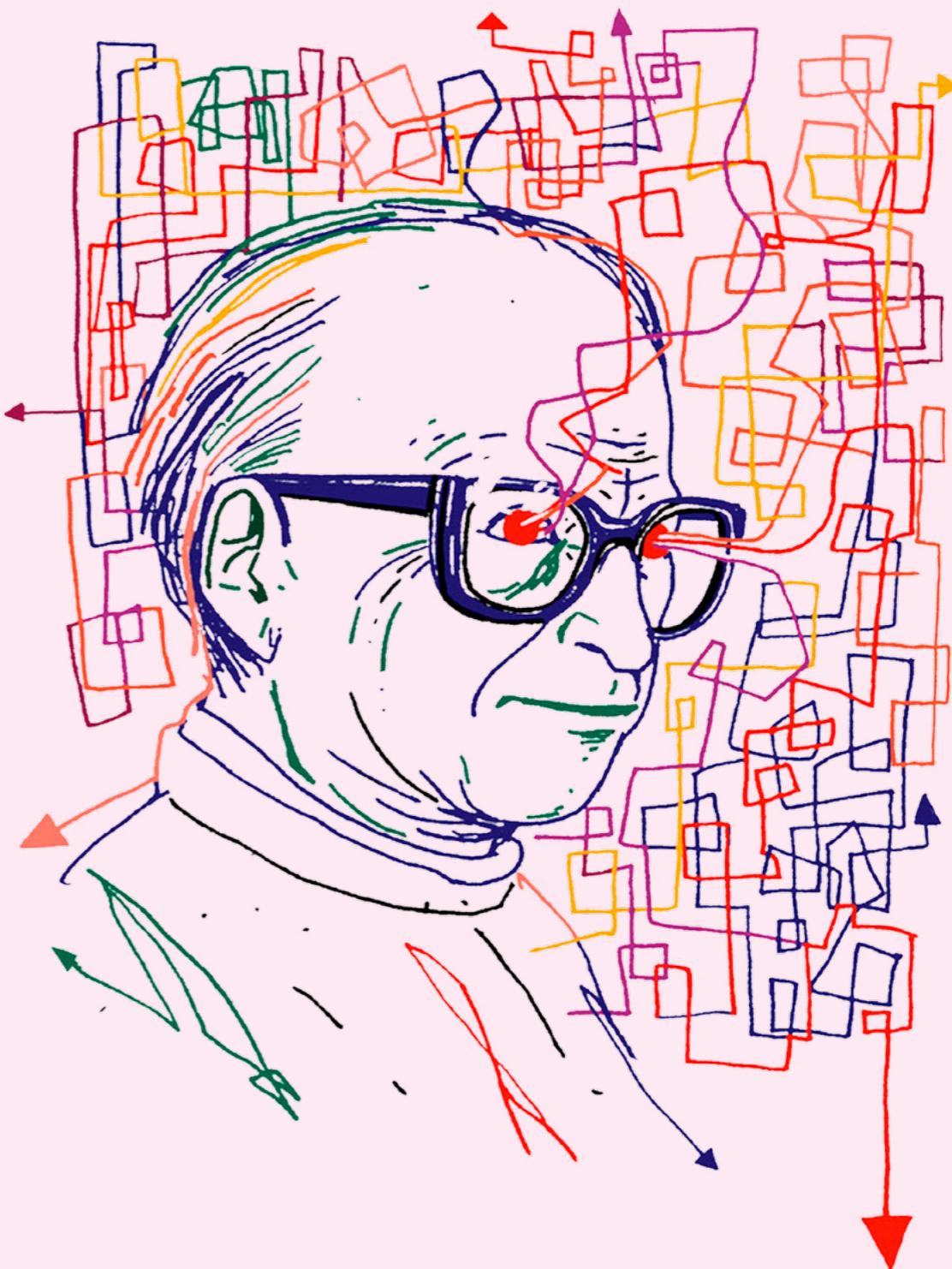
Una altra vegada, em vaig trobar amb M. tot just després d'haver-li enviat el meu treball sobre P. Calders. Un estúpid somriure em va aparèixer sota el bigoti; presumptuós, creia que la meva aportació seria d'un gran valor per a la futura publicació i que tothom, tothom, aplaudiria el text com «cosa fina».

Vaig decidir interpellar-lo, al mig del carrer, sortint del mercat, tot carregat com anava amb verdures i fruites.

—Hola M. Què tal, com va tot?

Ell em va mirar amb un esguard fugitiu que durà mig segon. Sense aturar-se, girant cap i cos cap al seu destí domèstic m'esbotzà de manera sintètica:

—Doncs si et dic la veritat, tot, tot va com una puta merda!

EL CIRCO DE LAS OPINIONES

No es la primera vez que pasa. Llevo meses acariciando recuerdos difusos, he ahorrado las migajas de los restos de las sobras durante un trimestre, pero el circo que debería haber venido no pasa de un póster que se ondula y amarillea en la parada de autobús. Quizás el alcalde se haya gastado el dinero en langostinos o en subvencionar asociaciones literarias, da igual, el hecho es que el circo, ya reducido a una esperanza perdida, tan solo consta de sus cinco letras rojas sobre un cielo demasiado estrellado, dos cabezas de león (el mismo repetido) y una maza amarilla. El resto ha sido rasgado por algún niño impaciente y toda la lluvia de este largo invierno, o quizás alguien lo ha utilizado como improvisado e irónico papel higiénico. Sabe Dios. ¿Cómo nos vamos a reír con las gracias de los payasos si estos no acuden al *show*? ¿Qué riesgo tiene un domador de ser devorado por el león si no hay domador ni león? ¿Pueden picarse mis muelas solo de pensar en las manzanas de caramelo que jamás comeré?

El desánimo es evidente, y a este se le suma la decepción que uno siente cuando la inercia desaparece y te ves en medio de la nada y tan solo tienes una cara de idiota mayúsculo para afrontar los desconocidos destinos que te esperan. Y con esta cara, la nuestra, y arrastrando los pies para retrasar la evidencia, visitamos el prado donde el año pasado se alzó, elegante y luminosa, la magnífica carpa que cobija las opiniones de nuestros queridos autores. El vacío duele, el paisaje está huérfano de andamios, de camiones, de chiquillos. Su condición de espacio no tiene pinta de trascender en lugar. Parece que nunca pasó nada.

—Bon dia, sembla que no en tindrem de circ aquet any.

—Això sembla.

—Bueno, vagi bé.

—Adéu-siau.

El cuestionario Proust ha sido y es utilizado como campo base en la difícil ruta a seguir para conocer a las personas. En su versión actual consta de 30 preguntas y se pueden encontrar fácilmente las respuestas de figuras de renombre, como David Bowie, Allen Ginsberg o las del propio Proust, que su amiga Antoinette Faure, hija del presidente de Francia, popularizó en su momento. En cambio, parece ser que las preguntas, o la mayoría de ellas, fueron fruto del aburrimiento (irónicamente burgués) de las hijas de Karl Marx.

Pere Calders completó este cuestionario a propuesta del periodista Lluís Permanyer, que se lo hizo a bastantes personalidades del mundo de la cultura en Cataluña. La entrevista fue publicada, originalmente, en la revista Destino. Transcribimos a continuación una selección de las preguntas y respuestas con la esperanza que el espectáculo les guste, aunque no sea el circo que todos esperábamos.

—El principal tret del meu caràcter? Una timidesa exterior, que em fa esquerp, en pugna constant amb alegria interior que desitja la sociabilitat.

—El meu principal defecte? La pertorbadora oposició entre l'esperança i la desconfiança. Estic segur de comptar amb defectes pitjors, però amics i parents no són sincers sobre aquest punt i em fan anar desorientat.

—La meva ocupació preferida? El joc dels projectes i l'embriaguesa de començar a realitzar-ne algun.

—Quina fora la meva pitjor desgràcia? A part de la pèrdua de persones i de coses que estimo (desgràcies que, pel seu volum, em fa l'efecte que queden fora de l'esperit del qüestionari), em doldria molt d'adonar-me d'un excés de temps percut, quan el fet de penedir-me n'hagués d'anar irremeiablement lligat a la nostàlgia.

—Què voldria ser? En aquest aspecte, tinc la satisfacció de poder dir que conservo la pureza dels començaments: m'agradaria de ser capità d'un gran transatlàctic. Veig, però, que la figura no m'acompanya i que, en canvi, és passablement adequada a la meva condició. De manera que em resigno i, seguint el camí que m'he trobat sota els peus, m'agradaria d'avanscar fins al capdamunt de la pujada.

—On desitjaría viure? A Barcelona, però no hi trobo pis.

—Els poetes preferits? Tots els que m'han fet estimar —i de vegades témer— el misteri com a cosa de cada dia. Els creadors d'escenaris per al somni on he pogut representar petits papers. Els que, amb una paraula càlida, m'han fet estremir la pell, com de fred.

—Les meves heroïnes de ficció preferides? Era fictícia Julieta? En cas afirmatiu, ella. Si no, passo.

—Els noms que prefereixo? Aquí també caic en el parany de l'afecte, perquè en triar noms se m'apareixen rostres. Qui sap si, en el cas que la meva enamorada s'anomenés Fredegunda, no li diria freda amb ganes d'arreglar-ho, i trobaria adorable aquest nom tan poc afrodisíac.

—Què detesto més que res? La falta de pietat i de comprensió disfressada d'ideal polític o de sentiment religiós.

—Quin fet militar admiro més? La desmobilització després de cada guerra. L'admiraré més quan s'aconsegueixi posar-la al principi de qualsevol conflicte.

—Com m'agradaria morir? Hi he pensat molt, i no m'agradaria morir de cap manera. És més: trobo antipàtica la idea. Sé que, de debò, no podré triar i evito tant com puc de fer-me il·lusions.

—Estat present del meu esperit? Estic inquiet, nerviós. Tots ho estem poc o molt, i les pastilles tranquil·litzadores no acaben de donar el resultat que ens pensàvem. Ara, que també és cert que l'home no ha nascut per estar tranquil i qui sap si encara n'hauríem de donar les gràcies».

TOTES LES VIDES DE PERE CALDERS

El juliol que comença la Guerra Civil, Pere Calders té vint-i-tres anys, està a punt de veure néixer el seu primer fill i acaba de publicar el seu primer llibre de contes, *El primer arlequí*. Treballa com a redactor al *Diario Mercantil*, amb el seu amic Avel·lí Artís Gener, Tísner, amb qui es coneixen des de l'escola. És en aquest diari on Calders publica els seus primers articles i també dibuixos, en la seva faceta d'il·lustrador. A finals del mateix any, publica la seva primera novel·la *La glòria del doctor Larén*. Probablement, si la guerra no ho hagués capgirat tot, el 1936 hauria estat un any clau per a Pere Calders (un fill, dos llibres) en la seva trajectòria vital i literària. Un punt de partida o un punt d'inflexió. Però 1936 vol dir Guerra Civil. I llavors tot agafa una altra dimensió.

Amb l'inici de la Guerra, Calders comença a militar al PSUC. Abans, ho havia fet a les joveutats d'Acció Catalana. També a partir d'aquell moment, dirigeix amb Tísner el setmanari satíric i republicà *L'Esquella de la Torratxa* i treballa fent dibuixos pel *Diari de Barcelona*. I, a finals de l'any 1937, s'inscriu com a voluntari de l'exèrcit republicà, on el nomenen tècnic cartògraf. L'experiència a la guerra la recull a *Unitats de xoc*, on ofereix en un testimoni en primera persona la cara més humana de la guerra, més enllà de bàndols, ideals i lluita, i a través d'una prosa directa i amb la ironia que el caracteritza.

Parla reiteradament de la voluntat de poder-se reintegrar a la seva vida habitual. Tot i això, Calders també expressa contradiccions durant l'estada al front, alhora que presenta el fet de combatre al bàndol republicà com un deure moral: «em fa l'efecte que si no fes precisament el que estic fent, mai més no podria fer escoltar la meva opinió, ni tindria dret a abraçar la meva dona, ni seria lícit que eduqués el meu fill». A Calders no li agrada la guerra, i ho deixa clar: «[...] la guerra no ens agrada ni la sentim, i ara, amb la retina desfeta per la imatge de tantes llars destruïdes, podem explicar a les nacions com és d'estúpida, de cruel i de bestial la guerra que donen com a bona els militars imperialistes».

A Calders el futur no l'espanta: «Caldrà començar de nou, però som tan joves, gairebé tots, que això no ens fa gens de por». El «començar de nou» de Pere Calders es converteix en una vida a l'exili. Quan acaba la Guerra Civil, Calders té vint-i-sis anys i se'n passarà vint-i-tres a Mèxic. Hi arriba el juliol de 1939 i es retroba amb intel·lectuals que també han hagut d'anar-se'n a l'exili. Un cop a Mèxic, Pere Calders comença una altra vida. Just a l'arribada, el contacte amb un altre escriptor, Josep Carner, li permet publicar tres contes. També es retroba amb Tísner, el seu amic inseparable. Treballa com a grafista i dibuixant tècnic, i col·labora en les revistes que els catalans de Mèxic fan possible.

Sentimentalment, Mèxic també suposa l'inici d'una nova vida. Es divorcia de la seva primera dona, que viu a Barcelona amb el seu fill en comú, i es casa amb Rosa Artís, germana del seu amic Tísner. Sol·licita el divorci el 1941 i li concedeixen dos anys més tard. El mateix dia que li donen, Pere Calders i Rosa Artís es casen. Tindran un fill i dues filles. Però l'escriptor no s'integra mai del tot a Mèxic, perquè el desig de tornar a Catalunya és més fort. I manté una teoria que el durà a posar data al seu retorn: quan els fills dels exiliats superen els quinze anys ja se senten més del país on han nascut que de la terra dels pares. El maig del 1962 el seu fill Raimon fa 15 anys i, mig any més tard, Calders i la seva família ja són a Barcelona.

Calders escriu sempre. Quan és a Mèxic, agafa l'hàbit d'escriure cada dia, ben d'hora, abans que arrenqui el tràfec diari que representa anar a la feina o portar els fills a escola. Es lleva a quarts de cinc i escriu fins les vuit. Un costum que després manté a Barcelona, en què les primeres hores del matí les dedica a escriure ficció. A Mèxic, Calders es relaciona amb els cercles intel·lectuals i socials dels catalans exiliats. Col·labora en una pila de publicacions: *La Revista dels catalans a Amèrica*, *Quaderns de l'Exili*, *Revista de Catalunya, Lletres, Pont Blau*. En una carta amb l'editor Joan Triadú, el 1952, Calders diu, sobre *Pont Blau*, que «el propòsit fonamental és fer a Mèxic el que no us deixen fer a Barcelona: una publicació literària amb tota la dignitat possible».

Sempre pensa en tornar, però viure l'exili a Mèxic també marca la seva literatura. Joan Fuster escriu que «és ben possible que, sense el pas per l'exili —sense l'escenari i sense els personatges que li proporciona Mèxic—, els contes de Calders haguessin derivat a factures més acostades a Poe, Pirandello o Kafka: al conte "filosòfic" tradicional. Mèxic li brindava una "realitat" susceptible d'interpretacions subjectives». La seva experiència a l'exili la plasma literàriament en cinc contes a *Gent de l'alta vall*, així com a la novel·la *L'ombra de l'atzavara* i la novel·la curta *Aquí descansa Nevares*.

És a Mèxic on Calders escriu els contes que acaben conformant les *Cròniques de la veritat oculta*. Joan Triadú el va instar a fer aquest recull de contes, un dels clàssics de Pere Calders. *Cròniques de la veritat oculta* guanya el Premi Víctor Català el 1954 i surt publicat un any més tard. A partir d'aquí la crítica en fa cas i passa a considerar-lo com un dels grans contistes catalans. La figura de Triadú esdevé clau per a Calders. No es coneixen personalment, però a partir de la correspondència entre tots dos (part de la qual es pot recuperar a *La maleta extraviada*) es teixeix una amistat que, a més, recupera la confiança de l'escriptor en el seu projecte literari.

També és a Mèxic on Calders treballa de manera intermitent en la novel·la *La ciutat cansada*, alhora que preparava el recull de *Cròniques de la veritat oculta*. Una novel·la inacabada que es publicarà finalment l'any 2007. Al pròleg de Joan Melcior, llegim que «el desànim de no veure-la publicada el podien fer abandonar» l'escriptura d'aquesta novel·la.

L'octubre del 1962, Pere Calders té cinquanta anys acabats de fer. Juntament amb la seva dona i els seus tres fills agafen un vaixell destí Bilbao, amb parada prèvia a L'Havana i Nova York. De Bilbao agafen un tren fins a Barcelona, on arriben el 7 de novembre. Mesos abans de la tornada, en una carta a Triadú, Calders expressa «il·lusió i temor alhora, tant pel que fa a l'adaptació de nou a Barcelona, tenint en compte el xoc que han sofert els refugiats que van i vénen». Però afegeix també que «estic convençut, de fa temps, que no se salva un país des de fora i potser es deu a aquesta posició que m'hagi mantingut quasi al marge de les activitats d'aquí. El que s'ha salvat, ho heu salvat vosaltres i m'agradaria treballar en el que falta aconseguir encara».

Un cop a Catalunya, l'escriptor comença altre cop una nova vida. Després de passar uns anys a Sant Cugat, torna a instal·lar-se a Barcelona i comença a estuejar a Llançà. Col·labora en diferents publicacions i treballa al món editorial. Escriu. Escriu sempre. El reconeixement públic arriba el 1978, amb l'adaptació dels seus contes amb l'*Antaviana* de Dagoll Dagom. Quan Calders arriba a Barcelona no ho sap, però la tercera vida que és a punt de començar serà la més llarga: hi viurà trenta-dos anys.

L'AVI JAN

—L'avi Jan és cleptòman, no hi doneu més voltes —va sentenciar la iaia Cinta.

—Iaia —es va queixar la Laia, la nineta dels ulls de l'avi; tothom sabia que era la seva néta preferida—, amb l'edat, a vegades, es perd una mica el nord...

—I un be negre! —va saltar la iaia.

—Fa uns dies, l'avi de l'Anna va robar una poma a la fruiteria —va insistir la Laia—, i, quan el van renyar, van descobrir que el pobre es pensava que tenia sis o set anys...

—Que he dit que no, l'avi encara hi toca!

—Iaia, iaia, no es sulfuri —va intervenir el Pol, el germà de la Laia.

El Pol, que feia el doctorat a un dels laboratoris més prestigiosos de l'Institut de Neurociències de la ciutat, es va aclarir la veu i va descriure, ben acadèmicament:

—És un fet contrastat que, quan envelim, hi ha canvis en l'expressió de molts receptors al sistema nerviós central, i que els nivells de neurotransmissors canvien substancialment...

—Tu calla setciències! —va cridar la iaia, tot i que somrient amb els ulls; en el fons, orgullosa del seu nét, tan estudiós—. L'avi Jan no té cap malaltia eurogerativa!

—Neurodegenerativa, iaia —va corregir el Pol, tot arriscant el coll.

—Com es digui!

I, després d'un segon de pausa, en què tots es van mirar l'àvia amb tendresa, la iaia es va aixecar i es va dirigir cap al seu marit:

—I tu ja pots parar de riure, que t'estic veient!

L'avi Jan era a la capçalera de la taula, assegut a la butaca presidencial —com ell en deia—, amb el Pol a una banda i la Laia a l'altra. Ja havien jugat la partida de botifarra, i, ara, recollien les cartes per a fer el te, un ritual familiar que els dos néts concedien, una vegada a la setmana, als seus avis, tan entranyables. Els avis vivien als afors de la ciutat, a una caseta de dos pisos. Al pis de baix hi havia un petit magatzem, que encara obrien un parell d'hores al dia, per vendre una part de la fruita i la verdura dels horts de l'avi. Comerç de proximitat, se'n reien els dos ancians; quan el bon home havia llaurat la terra tota la vida, i la Cinta havia estat, sempre, al capdavant del negoci familiar. Ara, venien la major part de la collita a una cooperativa, i només mantenien la botiga oberta per romanticisme, o, simplement, per mantenir una ocupació i estar distrets. Les habitacions eren al pis de dalt. No eren massa grans, i la impressió de certa claustrofòbia s'accentuava pel fet que la decoració fos un pèl recarregada; sobretot, a causa dels mobles de fusta massissa, els quals posaven a prova els fonaments de l'habitatge, plens de llibres i fotografies. L'avi, orgullós, criticava aquells que suggerien que fora bo reformar la casa, deixar enrere el segle dinou i comprar mobles més moderns. "Bajanades —refutava el bon home—. Aquests mobles duren tota la vida. Gairebé són nous!".

A la part posterior de la casa hi havia el jardí. Al voltant dels murs, tot de jardineres plenes de flors i de plantes medicinals eren mantingudes, amb molta cura, en perfectes condicions. Al centre, la superfície era tota coberta per pedres fines, exceptuant tres illes de terra on s'hi enclavaven una olivera centenària, un llimoner i una morera. Sempre que feia bo, els dos néts i els seus avis jugaven, una setmana sí i una també, la partida de cartes a la taula de marbre situada a l'ombra de la morera. Les discussions dels avis formaven part de l'entreteniment, car sempre es barallaven sense malícia, i, només, gaudien posant a prova l'agilitat mental, tot demostrant que encara es mantenien prou lúcids. Però, aquesta vegada, l'avi Jan n'havia fet una de grossa, i la iaia era molt

indignada. Així, una estona abans, la Laia havia acompanyat l'avi al supermercat per ajudar-lo a carregar la compra, i, tot d'una, havia descobert l'home pisant una ampolla de vi. Després d'examinar-la amb ulls experts, l'avi havia mirat a banda i banda i, protegint-se molt professionalment del focus de la càmera de seguretat del fons del passadís, l'havia introduït veloçment a la butxaca interior de l'americana. En acabar, i constatar que la Laia, astorada, havia presenciat l'escena, tan surrealista, l'avi havia picat l'ullet i havia marxat, ben tranquil·lament, cap a casa. La iaia Cinta els havia trobat discutint, xiuxuejant sobre l'acte del crim a la porta. I, ràpidament, després de sotmetre al tercer grau la seva néta, la iaia havia descobert tots els detalls del delicte. Havien fet una treva per disputar la partida de botifarra, però, ara, en acabar, esperonada, a més, pel fet que l'avi i la Laia els havien apallissat, la iaia havia destapat la caixa dels trons.

—Mireu —va dir la iaia, amb la veu més calmada després dels darrers improperis—, aquesta no és pas la primera vegada. De fet, ha estat una pràctica ben habitual a la seva vida... L'avi Jan va suportar amb suficiència la mirada interrogant dels seus néts, que no podien creure's allò que la iaia Cinta els explicava.

—Us en podria explicar un bon munt —va continuar la iaia, imperturbable—. Te'n recordes quan et vas endur el quadre de l'habitació de l'hotel de noces, a París?

L'avi, esgrimint un lleu somriure, no va badar boca, però va indicar a la Laia i al Pol, assenyalant amb el dit el pis de dalt, que podien anar a comprovar-ho a la seva habitació. Aquests, van saltar de les cadires i van córrer escales amunt, on, bocabadats, van contemplar la rèplica de *Les ninphéas* de Monet que penjava damunt el capçal del llit. Quan van baixar, la iaia, inclement, va continuar amb l'exposició fiscal.

—Vaig a buscar les tasses per al te —va contemporitzar, per després deixar anar sense miraments—. No us heu fixat mai que totes tenen el logotip d'un restaurant d'alguns dels indrets que hem visitat?

Silenci.

—Ara les porto, no us amoïneu —va fer la iaia—, no cal que us aixequeu més. De fet, aquí mateix, al jardí, hi ha més proves del que us dic. D'on creieu que han sortit totes aquestes figures de nans i animals de porcellana que decoren les jardineres?

Més silenci.

—Sabíeu que vaig conèixer l'avi quan treballava a la botiga de la mare? —va continuar—. El vaig enxampar enduent-se un pot de mel. No tens res a dir, avi Jan?!

—Avi? —va murmurar la Laia.

—Vaig a fer el te —va bufar la iaia Cinta, que, a continuació, va increpar el seu marit—. A veure si ets capaç d'inventar alguna explicació raonable pels teus néts...

Quan la iaia va desapareixer per la porta, l'avi, que durant tota la diatriba de la seva dona havia restat ben repaxolat a la butaca, es va incorporar lentament i, tot mirant alternativament als ulls del Pol i la Laia, va justificar, de forma ben sorprenent, els seus actes:

—Jo estava molt enamorat de la iaia —va començar, amb els ulls brillants—. I, ella no em feia gens de cas. Ja la coneixeu. Així que vaig idear una estratègia per a cridar la seva atenció. Els dos néts, amb els ulls esbatanats, no podien articular cap so, completament corpresos per la confessió inesperada del sorprenent lladre d'andròmines.

—Vaig agafar el pot de mel ben conscient que em veuria —va revelar l'avi—. I, al cap d'uns dies, ja vam quedar per prendre un cafè.

Els dos germans es van mirar divertits, valorant la conveniència de fer servir una tècnica tan original per lligar.

—Però, no va anar massa bé —va explicar l'avi—. La conversa va ser molt inconnexa, ella no era gens interessada en la meva feina al camp. Així que, veient que perdia l'interès, vaig recórrer a l'única cosa que havia funcionat. Vaig pispar una tassa de cafè.

—Avi! —va exclamar la Laia.

—Sí, ja ho sé —va admetre el pobre ancià, encara que amb el somriure present als ulls—. Però, de nou, ho vaig aconseguir. M'imagino que per l'excitació del robatori i els nervis a ser descoberts, la Cinta se'm va agafar al braç quan sortíem i, ja al carrer, va acceptar el meu oferiment per anar plegats al ball d'envelat.

—I totes les altres coses, avi? —va qüestionar el Pol.

—Pol, què t'he de dir —va sospirar l'avi—. Havia de tractar de mantenir l'interès, l'emoció, la passió. En definitiva, ha estat un joc, força innocent, que ha nodrit la nostra relació...

La iaia Cinta va aparèixer carregada amb una safata on hi duia la tetera i les petites tasses. Que, el Pol i la Laia van escrutar, tot identificant els diferents emplaçaments on els avis havien fet parada.

—Què? —va preguntar—. Què us ha explicat aquest pocavergonya?

—Que t'estima molt, iaia —va resumir la Laia.

—Sí, és clar —va bufar la iaia, emperò una mica enrojolada.

—Te'n recordes què et vaig dir quan vaig agafar aquell pot de mel? —s'hi va dirigir el seu marit.

—Què vas dir, avi Jan? —va preguntar el Pol, impacient, donat el silenci melangós de la iaia, que es mirava el seu marit tendrament.

—Que la mel era només una penyora —va respondre l'avi, amb la veu ronca—, que, en veritat, el que volia era la noia més dolça i bonica del poble.

—Vinga va —va fer la iaia, amb els ulls humits, tot perdonant a aquell ancià tan romàntic, l'amor de la seva vida—, anem a prendre el te, que es refreda.

FELICES ENCUENTROS

Al Consejo Editorial, lo que más le gusta es maravillarse ante las extrañas confluencias de la vida, y en esta revista no hay número que no recoja algún momento fruto de lo que podríamos llamar «milagrismo ateo», basado en una sincronicidad que, en la búsqueda de los saberes que se solapan, nos incluye en sus derivas. Al decidir placerificar a Pere Calders, sabíamos que tendríamos la oportunidad, de alguna manera u otra, de juntarnos con Agustín Comotto y poner a prueba su generosidad. Esteban, fundador y colaborador de todo esto y amigo de Agustín, lo invitó para que presentase *Coses aparentment intranscendent i altres contes* en la librería de nuestra asociación, Barra/Libre, y ahí tuvimos la oportunidad de compartir con él una estupenda charla, además nos dejó sus ilustraciones expuestas durante el tiempo suficiente para que, ahora que ya no están, echarlas en falta. De allí a plantarnos en el sofá de su casa apenas mediaron dos llamadas de teléfono. A veces, las cosas son sencillas y no nos damos por derrotados al recordarnos que es así como deberían ser siempre. Nosotros no somos periodistas y somos conscientes de que no podemos hacer el artículo que imaginamos, muy cercano a una extensa y tranquila exposición y comprensión de todo lo que ha hecho Agustín en su larga y fecunda carrera como ilustrador. Aun así, vamos a intentar ofrecerles algo de eso. Como pequeña biografía bastará la que tiene su editorial de cabecera, Nòrdica, en su página *web*, quizá un acto un poco frío y ruin por nuestra parte, pero de un utilitarismo innegable.

«Agustín Comotto (Buenos Aires, 1968). Aprendió a dibujar cómics de la mano de Alberto Breccia y Leopoldo Durañona, publicando para diversos medios en Argentina y en Estados Unidos. Desde los 90 se dedica exclusivamente al campo de la ilustración como ilustrador y autor. Tiene libros publicados en México, Venezuela, Argentina, España, Corea e Italia. En el 2000 recibe el premio «A la orilla del viento» de la editorial Fondo de Cultura Económica y en el 2001 la mención White Raven por el álbum *Siete millones de Escarabajos* del cual es autor e ilustrador. Desde el año 1999 vive en Corbera de Llobregat, pueblo cerca de Barcelona».

En la conversación que tuvimos en su casa, si bien centrada en Pere Calders, Agustín nos dio, también, la oportunidad de conocer un poco más sus otras incursiones en el mundo de la literatura. Así, a parte de ilustrar a Calders, también ha ilustrado para Nòrdica *La caída de la casa Usher*, de Edgar Allan Poe, *20.000 leguas de un viaje submarino*, de Jules Verne, *La muerte de Iván Illich*, de Tolstoi, *La maravillosa historia de Peter Schlemihl*, de Chamisso, y *Copenhagen huele a París*, recopilación de poesía danesa. Agustín nos explicó las diferentes formas que hay, o que puede haber, a la hora de enfrentarse con estos autores, desde la relativa sencillez de las imágenes de Verne a las casi inabarcables personalidades que propone el bueno de Tolstoi, autor felizmente placerificado hace dos años (repasando su página *web* de manera minuciosa, nos llevamos la grata sorpresa de encontrarnos al entrañable Burroughs tirado en un sofá, bajo el título de *Naked Lunch*, y nos vamos convenciendo de que la afinidad de gustos adquiere un carácter paradigmático). Por si estas seis adaptaciones que hemos mencionado no fueran suficientes, también encontramos en la *web* las ilustraciones para *Caballería Roja*, de Isaak Babel y para *Moby Dick*, de Melville, así como diferentes series dedicadas a los refugiados, la

incomunicación entre personas, la fábrica o una estupenda galería de monumentos de victorias obreras. En *Moby Dick* nos detuvimos un buen rato, en el cual Agustín nos explicó que es uno de los libros que más ha leído y que más disfruta, llegando a la conclusión, común entre los presentes, de que este libro pertenece a ese tipo de literatura que con el pasar del tiempo muta en obra de consulta, trascendiendo la propia historia que narra. El proyecto de ilustrarlo, aunque avanzado, tuvo que abandonarse por circunstancias editoriales; aun así en la *web* hay algunas ilustraciones que dejan entrever los caminos que toma el capitán Ahab en manos de Comotto. Esperemos que solo sea cuestión de paciencia el ver la obra concluida y publicada para goce de todos nosotros. Por suerte, la entente con su editor Diego Moreno, de Nòrdica, tiene toda la pinta de seguir creando estupendos libros para nuestro disfrute.

Más allá de las ilustraciones de grandes obras de la literatura, es necesario destacar aquí y ahora el inmenso *155. Simón Radowitzky*, donde da a conocer la apasionante historia de Simón, anarquista itinerante y preso por 22 años en Argentina, azote de dictaduras y azotado por ellas. No solo la historia es más que interesante y el dibujo excepcional, sino también el gran trabajo de documentación y recuperación de la persona y la memoria.

Agustín Comotto tiene la capacidad de adaptar su estilo dependiendo de las necesidades del texto que ilustra, y eso le permite poder enfrentarse a todo tipo de trabajos. Seguramente esta capacidad le haya ayudado en su prolífica incursión en el mundo de la edición infantil, ámbito en el que nosotros no nos movemos mucho; tratar este tema con él nos sirvió para completar nuestra precaria idea de cómo funcionan las dinámicas de ilustración y confirmar ciertos temores al ver cómo son tratados los infantes en nuestro entorno social, ofreciéndoles materiales de muy baja calidad literaria y poco o nada estimulantes, en contraposición a literaturas infantiles y juveniles como la anglosajona, que muestran un mayor respeto por el intelecto de sus jóvenes lectores.

Aquí los ánimos se calentaron, porque una cosa es hablar del disfrute de los sentidos y el goce del conocimiento y otra es hablar de sociología, educación y horrores varios que acechan a nuestros vástagos. Además, se acercaba la hora de comer y eso nos inquietaba a todos por muy interesante que fuese la charla.

Por lo que volvimos a la obra que nos reunió, por lo menos en un principio, *Coses aparentment intranscendent i altres contes*, de nuestro querido autor Pere Calders. Más allá de la concordancia en gustos y cierto ánimo de reivindicación del autor, hay una serie de cuestiones que nos llevan a considerar el libro una joya de disfrute quasi obligatorio, Agustín nos dio algunas claves que tuvo en cuenta a la hora de ponerse a ilustrar sus cuentos, resaltando el carácter atemporal de la mayoría de las narraciones y cómo esa ambigüedad tuvo que definirse a la hora de plasmarlo en imágenes, en su caso con la elección de un entorno y una estética de los años 50. El resultado, cuento a cuento, es delicioso. Más allá del estilo, cabe destacar cómo la sorpresa se transmuta en indignación en muchos de los personajes de sus cuentos. Una especie de idealismo fatalista y estoico que inunda y desborda la obra de Calders, y que Agustín ha sabido trasladar exitosamente a sus ilustraciones.

A continuación, y por cortesía de Nòrdica Libros, transcribimos el prólogo que escribió Agustín para *Coses aparentment intranscendent i altres contes*, donde explica la relación artística que ha establecido con Pere Calders durante el desarrollo del proyecto, y lo acompañamos por una selección de las ilustraciones que nos ha hecho llegar. Sirva como pequeña muestra de lo que podéis encontrar en el libro, que reúne 30 cuentos y muchas más ilustraciones de la serie de las aquí compartidas.

Finalmente, queremos agradecer profundamente a Agustín el material cedido para este número de Placer. En fin, espero que lo disfruten como lo hemos disfrutado nosotros.

L'ESCRIPTOR QUE DIBUIXAVA AMB LLETRES

Un dels moments més interessants del procés de l'il·lustrador és, des del meu punt de vista, la lectura del text amb ulls de dibuixant. Mentre legeixes, busques elements susceptibles de generar algun tipus d'imatge, alguna cosa que complementi el relat i li aporti contingut.

En començar a llegir els contes de Calders, amb ulls de dibuixant, ben aviat van arribar les sorpreses. Haig d'aclarir que, com a lector, sóc propens a la prosa senzilla perquè penso que com més llaurat s'hi fa el procés d'escriure, més artificial pot resultar el text. En el cas de Pere Calders, aviat vaig tenir la sensació que allò que aparentment podia semblar un gran esforç literari, no ho era. Mentre llegia, em semblava que Calders pensava tal i com escrivia i que el seu cervell devia ser únic o d'un altre planeta. Les frases del seu text són espontànies, asimètriques i perfectes i puc dir que, tot i voler trobar-hi referències literàries conegeudes, mai havia llegit res de semblant. La seva particularitat, al marge de les idees que té i de com les trasllada al conte curt, radica en com construeix les frases.

Per això, per l'agilitat de la seva prosa i l'originalitat del seu text, quan vaig acabar de llegir el recull de contes que conté aquesta edició vaig sentir un gran agraiament. Com a il·lustrador, Calders era un repte que em resultava temptador i pertorbador alhora.

Temptador i pertorbador perquè el que d'entrada podia semblar una tasca força senzilla, per la quantitat d'imatge que contenen els textos, aviat va esdevenir un problema. Perquè la manera d'escriure de Calders, les paraules, les frases, contenen imatge. Escriu com si dibuixés. Va ser aleshores quan em vaig preguntar. «que redimonis faig il·lustrant un il·lustrador?».

Espero haver il·lustrat a aquest il·lustrador de paraules (que, per cert, també es va guanyar la vida com a dibuixant). d'una manera digna i correcta. Per a mi ha estat un repte i un honor. Si me n'he sortit amb èxit, ja ho jutjarà el lector.

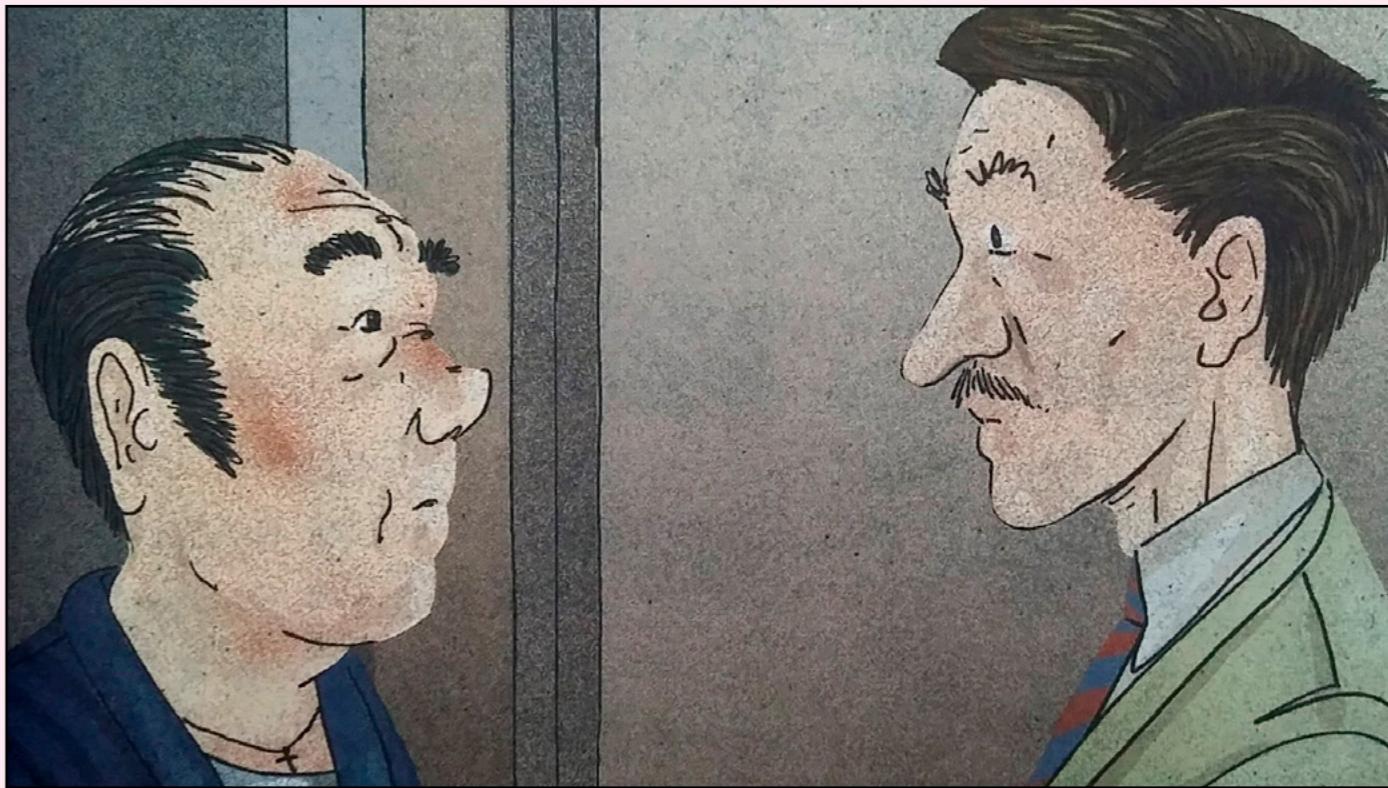
Agustín Comotto

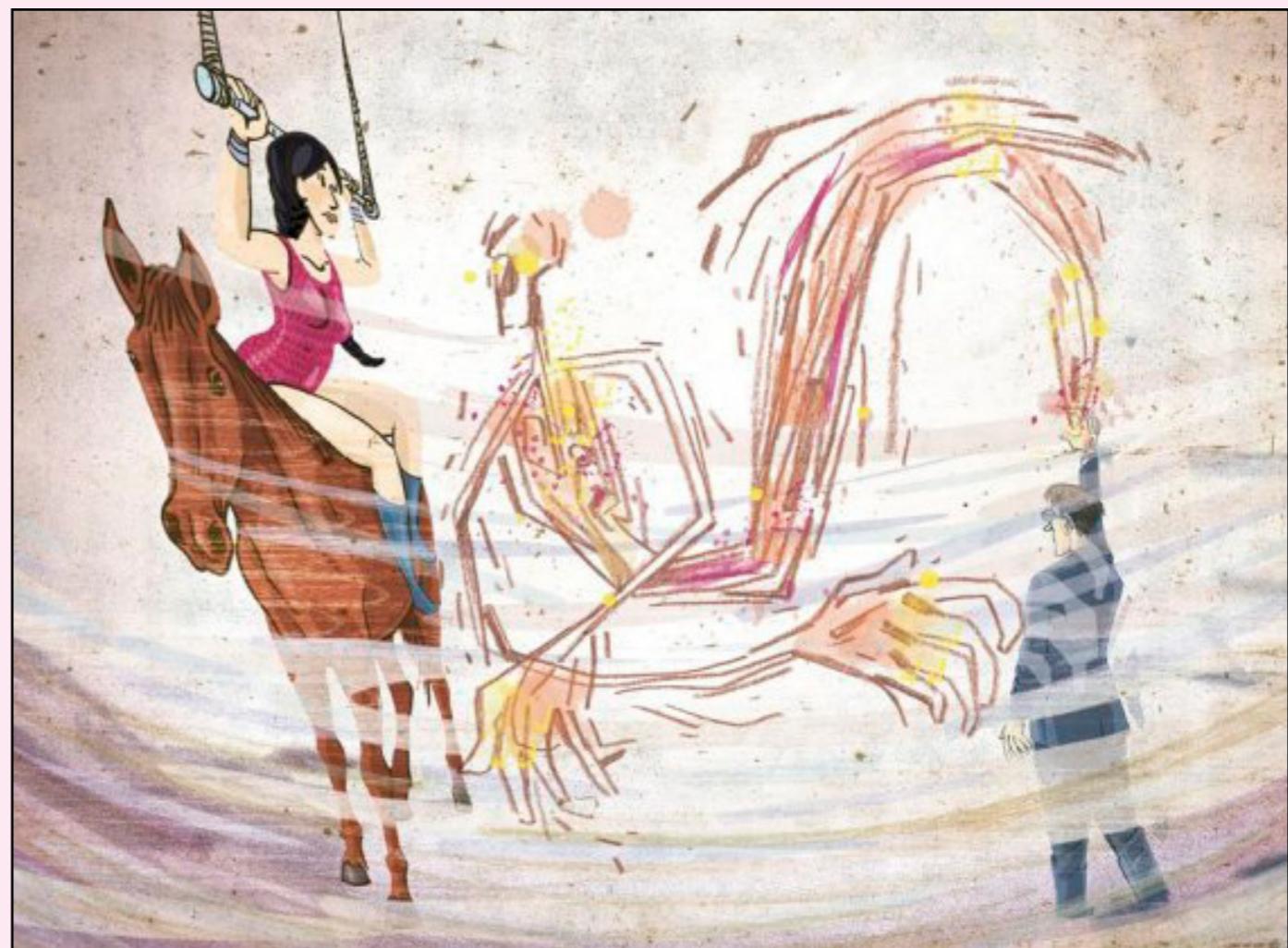
L'hedera helix

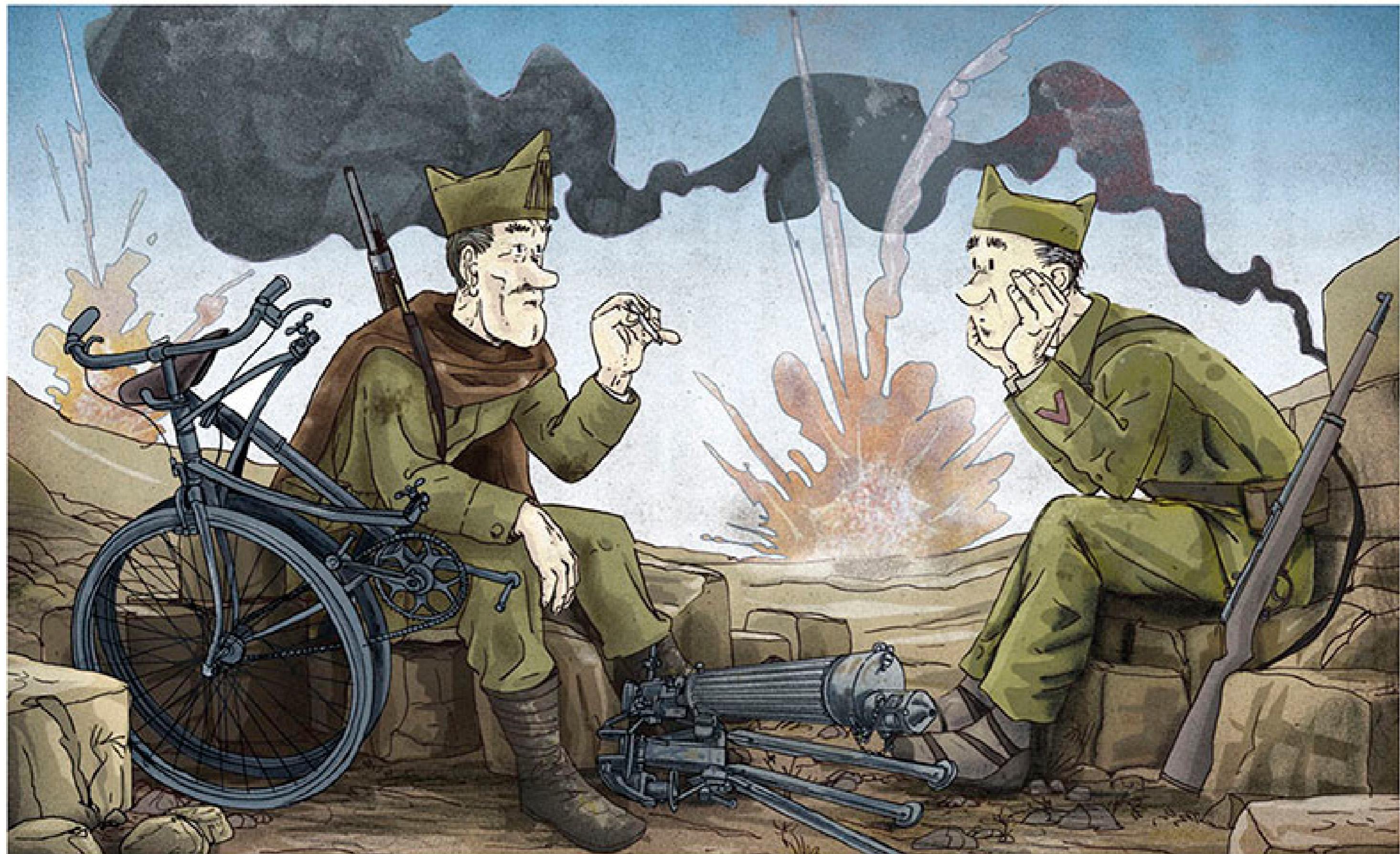
El desert

Coses de la providencia.

El desert

LA MAGIA DEL TEATRO

Para la mayoría de lectores de Placer la magia que puede llegar a tener un relato breve con situaciones sobrenaturales o irreales es indudable, sobre todo teniendo en cuenta los referentes que ocupan nuestro olimpo literario (Borges, Cortázar, Kafka, Rulfo, etc.). Cuando se trata de llevar alguno de estos relatos a la gran pantalla, las posibilidades de mantener esa magia son infinitas, especialmente si el proyecto se pone en manos de alguno de los emperadores de Hollywood; digamos, por citar algunos, Steven Spielberg o J. J. Abrams.

Sin embargo, cuando se pretende realizar una adaptación teatral, aparecen las limitaciones escénicas, y surgen enormes dudas sobre si esta será capaz de transmitir la ilusión del original. Aunque en los últimos años se hayan desarrollado exclusivas instalaciones que permiten atenuar algunas de estas dificultades —quién no ha estado en la sala grande del Teatre Nacional de Catalunya que, con esas dimensiones, plataformas y otros mecanismos, es capaz de recrear ambientes y situaciones impensables en otros tiempos—, en la mayoría de casos siguen presentes en toda su extensión.

Todas estas inquietudes las tenía también Pere Calders cuando se enfrentó a la adaptación al teatro de algunos de sus relatos que, bajo el título de *Antaviana*, pretendía hacer un grupo de amigos, escasamente conocido en la época, que se hacía llamar Dagoll Dagom.

Corría el año 1978 y la obra de Pere Calders, pese a haber ganado un prestigioso premio Sant Jordi, no acababa de ser reconocida popularmente, digamos de forma masiva. Varios podían ser los motivos: quizás el distanciamiento con su público motivado por todos los años que había pasado en el exilio; quizás el estado de derrota moral generalizada de la población, que estaba justo superando el sometimiento a los rigores de la dictadura; quizás la situación cultural del país y el valor que se daba a la literatura, por el cual recibían mucho más reconocimiento aquellos textos en los que un escritor reflejaba la realidad social del momento y manifestaba fuertes convicciones e ideales políticos, características todas ellas muy alejadas de la literatura imaginativa que practicaba nuestro autor.

A Pere Calders le invadía un mar de dudas acerca de esta adaptación teatral, e incluso confesaría años más tarde en una entrevista con Josep Maria Espinàs que tenía la seguridad absoluta de que sería un fracaso y que intentó en varias ocasiones persuadir a Dagoll Dagom de no continuar con el proyecto. Dicen las crónicas que un ensayo con él como único integrante del público fue suficiente para resolver cualquier reticencia y cautivarlo con la magia de la representación.

El espectáculo tuvo un enorme éxito y marcó el inicio del redescubrimiento y la revaloración del escritor. No en vano, la obra recibió varios premios, y se representó en múltiples ciudades de la geografía española, acumulando más de cuatrocientas funciones en menos de dos años.

Dagoll Dagom se había caracterizado por realizar algunos montajes basados en textos poéticos, donde el sentimiento estaba por encima de las ideas, y que ya ponían de manifiesto su intención de alejarse del teatro de compromiso y reflexión que otros grupos imponían. Estaban fascinados por la literatura de Pere Calders, dotada de una simplicidad llena de fantasía, de un lenguaje asequible pero elegante al mismo tiempo, de un humor entre ingenuo y amargo y también de esa riqueza de imágenes que le da, en ocasiones, un aire ciertamente poético.

La compañía teatral se enfrentó con pasión al reto de dramatizar los cuentos del escritor y utilizar los recursos escénicos necesarios para no fracturar en ningún momento el mágico principio de «suspensión momentánea de la incredulidad», principio que predispone a cualquier espectador que asiste al teatro o al cine a aceptar y dar por cierto todo lo que presenciará. Dagoll Dagom superó el reto y demostró tanto su excelente humor e ironía como su extraordinaria capacidad de creación escénica.

En *Antaviana* se puede disfrutar de una escenografía con múltiples recursos, todos ellos utilizados con maestría. Vemos un uso del proscenio junto con las zonas laterales del escenario —los bastidores— en distintos relatos de la obra, y ello permite no tener que parar la representación para realizar los cambios de escenografía y al mismo tiempo crear determinadas ilusiones dramáticas. La combinación de los monólogos en los que el narrador en primera persona se dirige al público —algo propio de muchos cuentos del escritor— con diálogos, está dotada de un ritmo preciso, ritmo que cautiva permanentemente la atención del espectador. El uso de la voz en off, el sonido y la luz se encargan también de crear la atmósfera que nos acerca a las situaciones más sobrenaturales o fantásticas de los relatos. Y qué decir de los bailes, las canciones y la música —ambas por cierto del gran Jaume Sisa— que acompañan la obra, y que le brindan tanto momentos divertidos como situaciones eminentemente líricas.

Puestos a recomendar, os sugiero la escena IV de la primera parte, que corresponde al relato «L'Hedera Helix», el cual plantea una situación verdaderamente sobrenatural. Observaréis con qué simplicidad e imaginación se realiza la adaptación teatral del mismo. Además, podréis disfrutar del talento de un actor galaico-catalán, desconocido en aquel momento, pero que ya apuntaba excelentes maneras.

Gracias, señor. Calders, por el apoyo que dio al proyecto, pese a las reservas iniciales. Gracias por confiar en ese grupo de jóvenes que, como usted reconoció, «ponían un gran entusiasmo y arriesgaban lo que tenían y lo que no tenían». Gracias, señores de Dagoll Dagom, por hacer honor a aquella fórmula que define la creatividad como una combinación de una pequeña porción de imaginación y una gran dosis de transpiración. Desconozco las proporciones que aportaron de cada una de ellas, pero sí puedo asegurar que el resultado es magnífico... mágico.

¿Qué les parecen Mr. Spielberg, Mr. Abrams? Ya ven ustedes que en un país y una época donde apenas había tecnología y los medios eran escasos, se hicieron proyectos cuya tracción básica era el ingenio y el tesón de un grupo de amigos. Proyectos fascinantes y sugerentes que estimulaban la imaginación de los espectadores.

Señores emperadores de la industria del cine, no querría quitarles ningún mérito y mucho menos ofenderlos, pero me debo a los lectores de Placer, amigos de lo poético y amantes de lo polémico. Por ello no puedo más que pedirles que reflexionen acerca de los siguientes puntos.

Vivimos en un tiempo en el que las fantasías que ustedes manejan quedan transformadas en productos poco sugerentes, tremadamente explícitos y en los que se limita claramente la capacidad de soñar del espectador. Dicho en plata: «ustedes lo dan todo mascado». ¿No estarán inoculando poco a poco un virus tremadamente dañino, que acabará cegando a las generaciones venideras y les impedirá contemplar la realidad con la mirada imaginativa de la que siempre hizo gala el señor Calders?

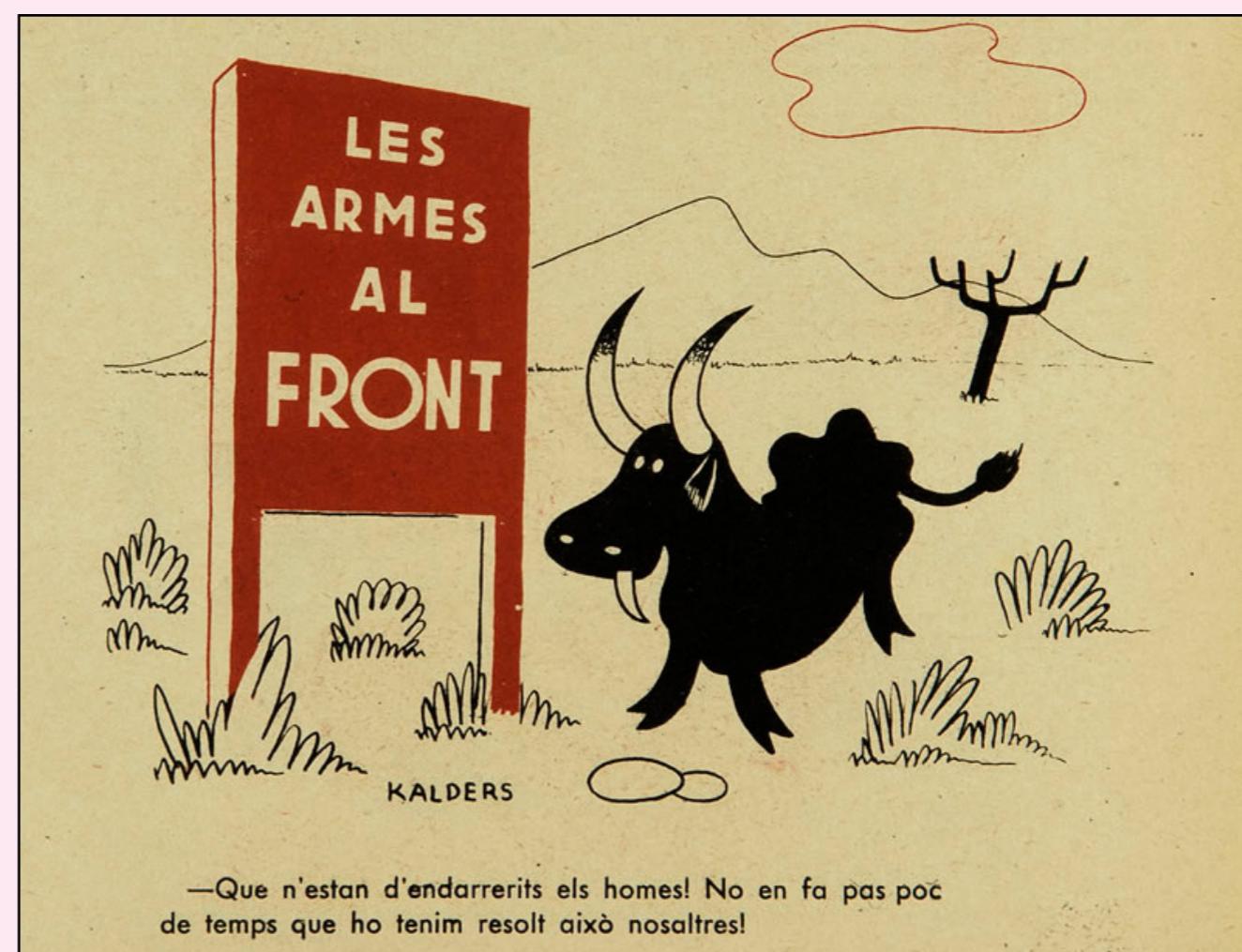
Y, para acabar, reconozcan por favor que han intoxicado la pócima mágica de la creatividad donde los ingredientes esenciales eran la imaginación y la transpiración. Ustedes, señores todopoderosos, le han añadido una sustancia venenosa, dominante y que, en muchas ocasiones, es absolutamente letal: *fucking money*.

Nota del autor: *Antaviana* es una palabra inventada por un niño, protagonista del relato «En començar el dia» de Pere Calders. La palabra se le revela en un sueño y no tiene ningún significado. A lo largo del relato, el protagonista imagina distintos significados para la misma. Veinte años después del estreno de la obra, un grupo de escritores —con Jaume Fuster como más destacado— pidieron su inclusión en el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans*. Otro grupo de escritores, entre los que se encontraban Quim Monzó y Josep Maria Espinàs, se opusieron con firmeza para no limitar ni fijar el alcance de la palabra. ¡Bravo por ellos!

KALDERS

Kalders fue el pseudónimo que utilizó Pere Calders en sus años de juventud para publicar su obra como dibujante humorístico, siempre acompañado por su amigo, y futuro cuñado, Tísner. Tras conocerse en la Escuela Superior de Bellas Artes, los dos amigos entraron a trabajar como periodistas en el *Diario Mercantil*. En esta publicación, Calders dibujó la cabecera y algún remate. Siguiendo a su amigo Tísner, entró en *La Rambla* de Josep Suñol i Garriga y en 1936 se hizo cargo, junto con otros miembros, del Sindicato de Dibujantes Profesionales, de la dirección de *L'Esquella de la Torratxa*, reviviendo de forma extraordinaria el veterano semanario. El dibujante Kalders publicó en esta revista la mayor parte de su obra satírica entre 1937 y 1938, realizando más de setenta dibujos y solo dejándolo de hacer cuando tuvo que marcharse al exilio. En estas viñetas, el grueso de su obra gráfica, recuperada en el libro *Dibuixos de guerra, Kalders i Tísner* (1991) puede reconocerse claramente la línea crítica con los acontecimientos políticos del momento. Exiliado en Méjico dibujó para un diccionario ilustrado, pero solo para ganarse la vida y sin ningún aliciente artístico ni humorístico. Tras ese trabajo, que lo agotó hasta el punto que prometió que si conseguía ganarse la vida escribiendo no volvería a dibujar, llegó a tirar todas sus herramientas de dibujo para no tener la tentación de volverlas a usar. Perdimos a un humorista gráfico que bien seguro se hubiera convertido en un magistral cronista de los tiempos que le tocó vivir, a cambio, volcó toda su creatividad en la literatura y difícilmente nadie pueda sentir este hecho como una pérdida. Compartimos tres de sus viñetas como muestra de su trabajo.

L'HEDERA HELIX (DE PERE CALDERS)

No heu experimentat mai la tendresa que poden desvetllar les petites accions? Jo sí, i me n'he hagut de penedir sempre.

Triant un exemple qualsevol, a l'atzar, se m'acudeix el que em va passar amb una amiga. En una ocasió, per donar-me una sorpresa, em va preparar un dels plats que m'agradaven més, i al final de l'àpat va allargar-me un paquet que contenia una corbata arrogant. Sí, ja sé que el qualificatiu causa estupor, però em vaig passar setmanes cercant-ne d'altres, i després de tot aquest és el que em va semblar bo.

El que succeí fou que no era el meu sant, ni feia anys ni celebrava cap festa meva, i, per molt que em dolgui confessar-ho, la delicadesa d'ella m'entendrà. I això a despit del color de la corbata i de l'aprenentatge que exerceixo, de fa anys, per tal d'aconseguir una ideal solidesa de caràcter.

L'endemà (com que ja tenia el propòsit fet) me'n vaig anar al mercat de flors. La nit abans havia dedicat hores de les de dormir a triar obsequis que anessin bé, i, per molt que costi de creure, la resolució darrera fou en el sentit de comprar una planta grimpadora, perquè la meva amiga tenia un jardí interior, amb un dels quatre vents limitat per una paret que em desplaïa. Recònditament, la idea era mostrar sol·licitud i al mateix temps conspirar contra el mur, que moriria ofegat per l'herba.

Els meus coneguts ja saben que sóc pacient en les coses que mereixen paciència, però que en els altres casos acostumo a portar pressa. En el cas de la planta em va semblar des del principi que no hi podia perdre temps, i ho vaig dir així al venedor, que em va ensenyar la seva mercaderia.

—Aquí en teniu una que creix en tants dies.

—Ui, no! La que desitjo ha d'ésser més ràpida.

—Aquella de l'extrem triga la meitat.

—Encara és massa.

El florista em va mirar durant una estona, i després afirmà que allò constituïa una demanda especial («rara», em demanà que li permetés de dir). M'aconsellà que veiés una parada de plantes difícils, prop d'allà, i, seguint la recomanació, al cap d'un moment provava de fer-me entendre en un altre lloc.

—Tinc el que voleu —digué el comerciant—. Però la llei em priva de vendre aquesta mena de plantes sense que el client accepti la plena responsabilitat de la compra. Si esteu disposat a signar uns papers...

Jo ho estava, és clar, i vaig omplir uns formularis oficials. Després, el venedor sembrà llavors en un test i em va demanar que em fixés en la superfície de la terra, la qual començà a inflar-se en

dos o tres llocs i s'obrí en esclats minúsculs per a donar sortida amb un zumzeig perceptible a uns quants brots de color verd.

—Això és el que vull. Quin nom té?

—Oh, és una variant poc coneguda de l'*Hedera helix*.

Convinguérem el preu i, abans d'anar-me'n, aquell home em digué que, si vivia lluny, seria bo que no m'entretingués pel camí.

Agafava el test amb les dues mans i me'l premia contra el pit, mentre aprofitava el retorn per a imaginar-me l'alegria de l'amiga.

Fora del mercat, hi havia un home que ballava damunt de vidres trencats, i, això, no m'ho deixo perdre mai. Me l'estava mirant, quan vaig sentir que l'heurea m'arribava al rostre, i creixia fent una bonior de vol d'abelles que em produí alarma. Les fulles s'arrapaven a la cara i molestaven, fins al punt que, en enfilar-se pel pavelló de l'orella, em privaven d'una audició normal.

Aleshores em vingueren ganes de contractar un taxi, però els taxistes —amb l'instint sinistre que és tan seu— s'adonaven del que m'ocorria i fixaven tarifes elevades. Irritat, vaig canviar d'idea, optant per prendre una carrera amb totes les meves forces.

Recordo que, en passar per davant d'una catedral, la planta em va impossibilitar els braços. Jo no aguantava el test amb les mans, sinó que el sostenien les fulles que se m'anaven adherint al cos. De totes era igual, perquè el test va resistir menys que no pas jo: s'esquerdà de sota i sortiren les arrels, que començaren a resseguir-me les cames per buscar la terra amb avidesa.

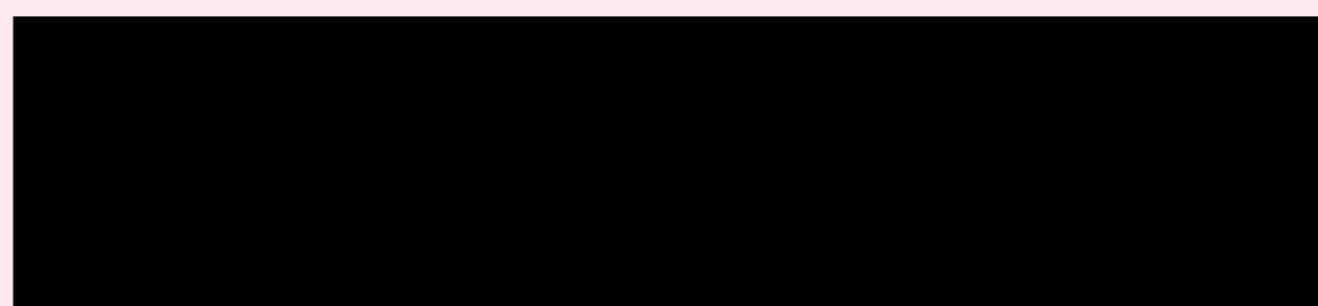
Poc abans d'arribar a la casa (ja la podia veure), els rebrots em van privar tant de moviments, que havia d'avançar en salts amb els peus junts. Bellugava els músculs de la cara amb desesperació, per desviar el curs de la creixença i evitar que la seva nosa em tapés els ulls.

Quan ja era gairebé a la porta, les arrels arribaren a terra i s'hi van clavar, convertint-me en una mata d'herba. Un manyoc de tiges es va dividir sota la meva barba, pujà la meitat per cada galta i en arribar al cap s'uní novament i va trenar-se, de manera que em va serrar de dents i no podia emetre cap so.

A través de les clarianes que deixaven les fulles, esbatanava la mirada, que era l'única cosa que podia fer. Imagineu-vos el meu estat d'esperit en descobrir la meva amiga que tornava a casa, després de la seva hora de compres.

Ella va veure la inusitada capa de verd, i m'identificà per la corbata (que sobresortia de la planta). Va acostar-se'm, em va amenaçar amorosament amb una mà i servint-se d'aquella veu dolça que tant m'enamorava, digué:

—Baixa de l'arbre, grandolàs! No veus que ja no tens edat per aquestes coses?

L'HOMO SAPIENS (UN PLAGI DE PERE VIZÁN)

No heu experimentat mai la tendresa que poden desvetllar les petites accions? Jo sí, i me n'he hagut de pedir sempre.

Triant un exemple qualsevol, a l'atzar, se m'acudeix el que em va passar amb la meva dona. En una ocasió, per donar-me una sorpresa, em va preparar un dels plats que m'agradaven més, i al final de l'àpat va allargar-me un paquet que contenia una corbata arrogant. Sí, ja sé que el qualificatiu causa estupor, però em vaig passar setmanes cercant-ne d'altres, i després de tot aquest és el que em va semblar bo.

El que succeí fou que no era el meu sant, ni feia anys ni celebrava cap festa meva, i, per molt que em dolguí confessar-ho, la delicadesa d'ella m'entindrí. I això a despit del color de la corbata i de l'aprenentatge que exerceixo, de fa anys, per tal d'aconseguir una ideal solidesa de caràcter.

L'endemà (com que ja tenia el propòsit fet) me'n vaig anar als grans magatzems. La nit abans havia dedicat hores de les de dormir a triar obsequis que anessin bé, i, per molt que costi de creure, la resolució darrera fou comprar una motxilla per portar el nostre fill, un nadó, ja que la meva dona sempre ha tingut mal d'esquena, agreujat des que va néixer el nen. Recònditament, la idea era mostrar sol·licitud i al mateix temps fer-me la vida més fàcil també a mi quan em toqués portar el nen a coll.

Els meus coneguts ja saben que sóc impacient amb les coses que no mereixen paciència, però que respecte al desenvolupament del meu fill, sempre he buscat el millor, i d'aquestes motxilles n'hi ha de molts tipus i algunes no són bones pel creixement de l'infant; a més sempre exigeixo pel nen productes de gran qualitat que em durin el més temps possible i no els hagi d'anar canviant cada pocs mesos. Per tot això, en aquest cas vaig portar el nadó amb mi per provar les motxilles i anava disposat a adquirir la de més qualitat, que a més fos respectuosa amb el seu creixement. Així ho vaig dir al venedor, que em va ensenyar la seva mercaderia.

—Aquí en teniu una que li servirà almenys un parell d'anys.

—Ui, no! La que jo desitjo m'ha de durar més.

—Aquella de l'extrem es molt forta, li durarà el doble.

—Encara és poc.

El venedor em va mirar durant una estona, i després afirmà que allò constituïa una demanda especial («rara», em demanà que li permetés de dir). M'aconsellà que veiés una botiga de productes per nens especials, prop d'allà, i, seguint la recomanació, al cap d'un moment provava de fer-me entendre en un altre lloc.

—Tinc el que voleu —digué el comerciant—. Però la llei em priva de vendre aquesta mena de motxilles sense que el client accepti la plena responsabilitat de la compra. Si esteu disposat a signar uns papers...

Jo ho estava, és clar, i vaig omplir uns formularis oficials. Després, el venedor m'ajudà a cordar-me la motxilla i em va ensenyar com asseure el nen de cara contra el meu pit, de forma que quedés ben segur i recte a la vegada, el que ajudaria al seu creixement. El nadó es va acomodar perfectament i vaig notar que s'estirava una mica.

—Això és el que vull. Quina marca és?

—Oh, és una marca poc coneguda que es diu HSPG: *Homo sapiens Power Growth*.

Convinguérem el preu i, abans d'anar-me'n, aquell home em digué que, si vivia lluny i em portava el nen a la motxilla, seria bo que no m'entretingués pel camí.

Agafava el nadó per fora la motxilla amb les dues mans i me'l premia contra el pit, mentre profitava el retorn per a imaginar-me l'alegria de la meva dona.

Fora dels grans magatzems, hi havia un home que ballava damunt de vidres trencats, i, això, no m'ho deixo perdre mai. Me l'estava mirant, quan vaig sentir que el nen m'arribava a la barbeta, i creixia dins la motxilla i aquesta s'expandia amb ell. Les mans m'arrapaven la cara i molestaven, fins al punt que, agafant-me les orelles, em privaven d'una audició normal.

Aleshores em vingueren ganes de contractar un taxi, però els taxistes —amb l'instint sinistre que és tan seu— s'adonaven del que m'ocorria i fixaven tarifes elevades. Irritat, vaig canviar d'idea, optant per emprendre una carrera amb totes les meves forces.

Recordo que, en passar per davant d'una catedral, el nen era ja un adolescent que m'envoltava amb els seus braços. Jo no aguantava la motxilla per fora amb les mans, sinó que aquesta restava suspesa i expandint-se amb el cos del meu fill desenvolupant-se. De totes era igual, perquè es va esquinçar per sota i en sortiren les cames del noi, que ràpidament van intentar fer peu a terra.

Poc abans d'arribar a la casa (ja la podia veure), els nostres peus es van començar a entrebancar, i havia d'avançar en salts. Bellugava els músculs de la cara amb desesperació, per desviar els cabells de l'home que creixia davant meu i em feia nosa per veure.

Quan ja era gairebé a la porta, el meu fill em va aixecar de terra definitivament. Amb els seus forts braços em col·locà en posició de bressolar-me, la meva cara contra el seu pit, de manera que no podia emetre cap so.

Quan lliurava el cap una mica de la seva abraçada i mirava cap endavant, esbatanava la mirada a través de la seva roba, que era l'única cosa que podia fer. Imagineu-vos el meu estat d'esperit en descobrir la meva dona que tornava a casa, després de la seva hora de compres.

Ella va veure la inusitada escena, i m'identificà per la corbata (que sobresortia dels braços i la jaqueta del nostre fill). Va acostar-se'm, em va amenaçar amorosament amb una mà i servint-se d'aquella veu dolça que tant m'enamorava, digué:

—Baixa el teu pare, grandolàs! No veus que ja no té edat per aquestes coses?

EL SUBMARÍ

—Periscopi!

—Sí, senyor!

—Un iceberg! A tota màquina, nou graus a estribord!

—Capità, una fuita al compartiment set!

—Aïlleu la zona, tanqueu les comportes!

—Senyor, el comandant Hendler està ferit!

—Porteu-lo a la infermeria, no tenim temps ara!

—Senyor, hem perdut la senyal de ràdio!

—Pareu les màquines! Estem rodejats! Un camp de mines!

El silenci es va anar propagant de forma eixordadora al llarg de tot el fus. El submarí, malgrat l'aturada de la maquinària encara avançava, i la tripulació, amb els ulls tancats, resava a tots els Déus marins una lleugera intervenció que apartés del seu camí fatídic les bombes que els envoltaven.

—Control de danys, tinent.

—El casc resisteix capità, a aquesta velocitat els impactes no produeixen cap explosió. Hem perdut tres homes i hi ha set ferits. La fuita està sota control. Un dels tancs principals de llast està danyat també. El sistema de control de torpedes no funciona. Estem incomunicats, l'antena ha estat destruïda.

—Oficial de comunicacions, per què el sonar no ha detectat res?

—No ho entenc senyor, han aparegut de cop i volta, com si caiguessin del cel.

—Què ens diuen ara els registres ultrasònics?

—Les mines, en forma de disc, floten al costat del icebergs. Algunes d'elles s'enfonsen.

—Propulsió *snorkel* doncs, els intentarem anar esquivant.

—No seria millor emergir completament, senyor?

—No sabem si l'enemic ens ha atacat o bé no sap que som aquí. De manera que de moment intentarem no revelar la nostra posició.

—Sí, senyor.

—El que veig, igualment, és una mica estrany. Els icebergs són grocs. Els discs taronges.

—Capità, el comandant Hendler està molt greu, vol parlar amb vostè.

—Tinent, el deixo al càrrec, torno en cinc minuts.

El capità del flamant Ictineu 20000 va abandonar el pont amb el rostre desencaixat, no només per l'estat de la seva nau i els seus homes, sinó per l'ominosa ombra del fracàs sobrevolant l'aire enrariat del submarí. Es tractava de la primera taca al seu historial immaculat. Sempre a les antípodes de la ignomània soferta pel seu company de promoció, el comandant Mitamuru; tan deshonrosa la desfeta soferta uns anys abans a la costa americana.

—Comandant —va saludar amb un fil de veu en constatar la gravetat de les ferides del seu segon a bord—, em sap greu, hem fracassat.

—Capità —va proferir el seu fidel ajudant, amb els ulls vidriosos però encara lúcids.

Ja feia molts anys que recorrien plegats les profunditats de l'oceà plegats, i la força del costum els impel·lia al tracte protocol·lari, gairebé teatral, fins i tot en un moment en què la vida d'un d'ells

s'esmunyia de forma irremediable.

—Capità, no es rendeixi, encara ho podem aconseguir —va articular, a la fi, el comandant Hendler.

—No hi ha res a fer —va negar l'alambinat almirall—. No només estem incomunicats, a més el sistema de míssils ha fet fallida, i fins i tot si superéssim els esculls que impedeixen el nostre pas no podríem acomplir la missió de l'Emperador.

—Hi ha una alternativa senyor —es va queixar el lleial subalterne amb la veu trencada, revelant els irreparables danys corporals.

—No —el capità, esguardant fixament als ulls del moribund—. No em pot demanar que sacrificui els meus homes.

—Senyor, tot i que ja fa temps que es va dissoldre la unitat especial d'atac, tots els membres de la tripulació hi estarien d'acord —el va rebatre i contradir per primera vegada en més de deu anys el seu deixeble.

—Comandant —es va apropar el capità en veure com el seu millor amic defallia.

Aquest, prement la mà del seu estimat superior, va mussitar abans d'exhalar el darrer alè:

—Si us plau, que no sigui tot en va.

Suaument, el capità va aclucar els ulls de l'heroic mariner, i, durant uns segons, va restar immòbil, amb l'esperit concentrat en aquell petit tub de llauna que recorria l'oceà infinit; que ell dirigia de forma fèria però a la vegada magnàima, amb un objectiu comú, que certament encara era possible.

—Tinent, informe dels darrers minuts.

Decidit, després d'eixugar la mirada aquosa, el capità havia accelerat el pas per retornar al pont i reclamar amb fermesa el comandament, d'acord al rang que tan orgullosament ostentava.

—Senyor, estem desconcertats.

—Què dimonis passa?! —va cridar el capità; que, fent un herculi esforç de contenció, va afegir més reposadament—. Tinent, informe detallat de la situació, si us plau.

—La temperatura de l'aigua està augmentant de forma gradual. Els icebergs i les mines perden consistència. Hem impactat frontalment amb algun d'aquests cossos i s'han trencat al nostre pas. El més greu, però, és que hem perdut la visió, el periscopi ha quedat inutilitzat per les restes d'un casquet després, que s'ha desfet tot inutilitzant el sistema òptic.

—Senyors —va alçar la veu i la mà el capità tot demanant l'atenció dels seus homes—. La marina enemiga ha desenvolupat un molt sofisticat sistema de defensa. Ens trobem, per tant, en una situació molt compromesa. Malgrat tot, encara tenim una possibilitat, que de ben segur els nostres adversaris no han contemplat.

Els mariners, amb un nus a l'estòmac, van esperar pacientment la conclusió més sinistra.

—La darrera opció, sense un retorn possible —va certificar el capità—. No puc fer res més que demanar la seva opinió...

La veu del capità es va trencar en mil bocins, implosionant brutalment a les oïdes dels seus homes. Aquests van romandre en silenci una bona estona, fins que el tinent va demanar la paraula.

—Capità, crec que parlo en nom de tots, estem a les seves ordres —va afirmar greument.

—És així? —els va interrogar el capità.

—Sí senyor! —van cridar tots alhora, emperò conscients que aquella decisió els abocava a un desenllaç tràgicament imperable.

—Està bé —va reflexionar el capità—. És aquest un exemple de professionalitat i companyonia que m'emociona enormement. De ben segur, l'Emperador estarà orgullós de nosaltres. Acomplirem la missió, doncs. Donem-nos a la mar, com els mariners de Mellville. Tinent, faci els honors... El tinent va respondre de forma enèrgica a la confiança depositada pel reverenciat capità.

—Propulsió al màxim! —va bramar—. Tots llestos per a una emersió d'emergència!

El capità, contemporitzador, va intervenir per evitar la catàstrofe prematura:

—No encara tinent. Primer, cal localitzar el nostre objectiu. De moment emergim i prou.

—Ho sento capità —es va disculpar llastimosament l'oficial desautoritzat.

—Està bé tinent —el va eximir amablement el seu superior—. Aquest és el pla, però cal escollir el moment oportú.

El submarí, per tant, va iniciar timidament el trist però valeros ascens a la superfície, conscient que aquell era el seu darrer viatge, i que abandonava, ara ja per sempre, els seus dominis subaquàtics.

—Capità! —va cridar l'oficial de comunicacions—. Estic captant una senyal sonora!

—Informi, oficial.

—Un moment... —es va agitar nerviós l'homenet; les gotes de suor amarant el seu cos, el bigoti amunt i avall mentre intentava sintonitzar el canal adient—. Ja ho tinc, ho passo pels altaveus! La tripulació, de nou, va contenir la respiració durant uns segons eterns. Una vegada més, els navegants eren fràgilment exposats a l'arbitrària voluntat de Neptú; el seu destí era lluny del seu control.

Per fi, els altaveus van emetre el veredicte final:

—Martí! —cridava l'àvia, apartant les patates i les pastanagues—. Què fa el teu submarí de joga al bell mig del meu brou!?

FOTOS

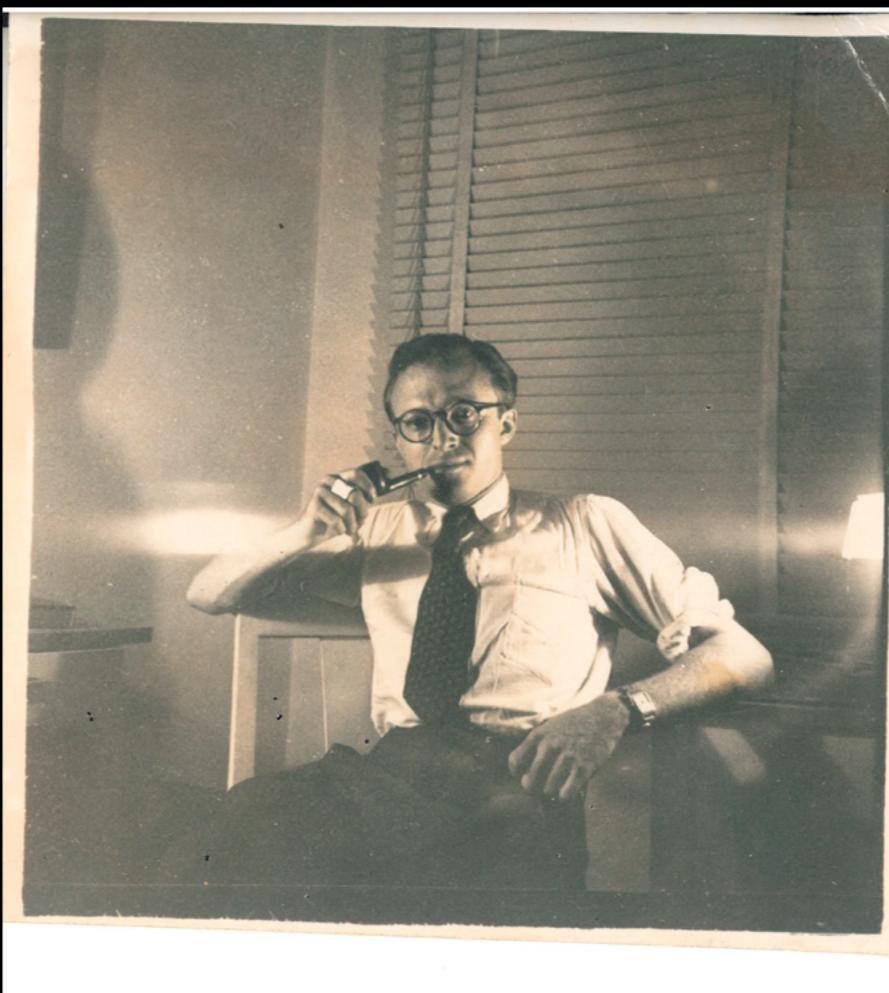
Aquesta vegada era clar quines fotografies volíem. En Pere Calders fou un escriptor —fins i tot un dibuixant— reconegut, però també va excel·lir en una altra faceta, com és la fotografia. Especialment durant l'exili a Mèxic, Calders va reportar la seva vida i la de la seva família mitjançant la fotografia. És força interessant comprovar que, tot i les dificultats d'adaptació, l'escriptor confrontà amb gran optimisme i vitalitat la seva vida lluny de Catalunya. Calders va arribar a atresorar més de quaranta càmeres fotogràfiques, que va anar comprant a poc a poc, en més d'una ocasió d'amagat de la seva dona, ja que eren molt cares (per exemple, és destacable l'adquisició d'una de les emblemàtiques Minolta). Tanmateix, la Rosa Artís, probablement, va comprendre la dèria fanàtica del seu marit per la fotografia, i de fet fou ella qui va revelar i organitzar el caos creatiu de Calders. Aquí, amb el permís la família i l'autorització de la Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona, dipositària del [Fons Personal de Pere Calders](#), presentem un recull d'autoretrats a l'exili.

PLACER

PLACER

VIATGE A LA LLUNA

La poesia agafa el sentit dels ionquis del Raval quan esbufeguen prou per a colpir-nos en l'esperit de la sang espessa. Avui, no queda res per a nosaltres, carn d'empresa temporal, carn d'empresa de brou artificial esbatussant-nos darrere d'aquesta comèdia infecta. Els teus ulls, viñagre de sang espessa i les teves botes trepitjant aquella cultura que, abans de l'esclafit de la lluna, fou nostra per una nit i un dia, abraçats, quan el cel, roig i roent, queia damunt nostre: apocalíptic perill dels teus ulls d'absenta i xiclet de menta.

Han encetat els tribunals el procés per fer-nos fora del Paradís i fer-nos un tatuatge d'una creu als dits, tu, com sempre, prima i nerviosa, em miraves i amb la mà agafaves un cafè amb un cor i una lluna; el cor de les pàgines rànquies dels llibres antics, la lluna dibuixada per un pres abans de morir. Avui, l'angúnia colpeix els cossos plens de nafres fluorescents i carns amigues: sexe, dunes i brams d'animals entorn l'abisme penetrant i negre. Dies pels maníacs i les benes de feltre: simules molt bé el teu simulacre d'actriu tenebrosa, quan el far deixa d'il·luminar i augmenta la lluentor de les espelmes.

Encara fas fora del teu clatell als nervis cremats? M'has contractat per a ser el teu vàter de gel en les càlides bafades del radiant néctar d'ous i plomes (plomes d'argent que queien a través dels anyells en la masia feta d'osso i pell de llúdriga). Sempre érem els nuvis condecorats amb fetges vegetals, els quals es caracteritzaven per anar plens d'odi a la seva boda cada diumenge. Els clams per la lluna s'han convertit en udols d'insectes blaus i ferotges: ¿encara crides? Crides pels boscos, atapeïda de pus i sègol, com les dones d'abans vestides de negre i els dimonis daurats del sector de la cendra. Per fi has tret el crani de l'àcid, per fi has mastegat la lluna plena, i els cavalls de joguina s'han endinsat dins els cossos de les verges al pantà de cireres.

Avui penso en tu i penso en un cadàver damunt meu fent-me l'amor il·luminat per les espelmes.

EL XIULET

L'escriptor modern (a qui anomenarem Toni) volia, fos com fos, fer tornar en Calders d'entre els morts. Després de molt insistir, ho va aconseguir. Poc importa com s'ho va fer, el cas és que tots dos xerraven, discutint com escriure una història que en Toni tenia al cap. L'escriptor modern va proposar el següent:

«Anava cap a la feina i era al metro, dempeus a l'andana, distret, capficat en els meus pensaments, quan de cop i volta vaig escoltar un xiulet. Potser feia estona que sonava, el xiulet, però, al capdavall, va tallar el flux del que estava rumiant, causant-me una gran molèstia. Instintivament, vaig buscar l'autor, sense èxit. Tot d'una, el xiulet va desapareixer i vaig tornar a les meves cabòries. Pocs segons després, vaig escoltar el xiulet de nou. Sense deixar d'escoltar-lo, va arribar el tren i hi vaig pujar. Poc abans d'entrar, vaig veure de cua d'ull un home gras que vaig identificar com el xiulador. Assegut, entre els grinyols dels ferros i les rodes, vaig tornar a escoltar la cançoneta. Era ben molest. Em va sorprendre que, tot i ser jo al vagó del costat, era capaç de sentir el maleït xiulet com si el tingués vora meu. No ho he explicat, però la musiqueta era inquietant, no sabria dir si em produïa neguit, esgarrifança o què».

—Pari, pari —va dir en Calders—. Això que feu els escriptors moderns d'ara de començar de cop i volta, llençant el lector a la història sense preparar-lo, no m'agrada gens. Cal escalfar-lo, anunciar que llegirà un conte interessant. Tot i això, m'agrada el plantejament.

En Toni va continuar:

«Vaig arribar a l'oficina creient que havia despistat el xiulador. Però, tot just quan vaig començar la feina, el vaig tornar a escoltar. Un calfred em va recórrer l'esquena, em vaig aixecar i vaig escampar els estris per tot. Els companys em van mirar sobtats i espantats alhora. Vaig preguntar d'on provenia aquell xiulet. Em van respondre preguntant-me de quin xiulet parlava. Neguitós, vaig sortir corrents cap a les escales, on suposava que era l'home gras. El vaig trobar tot plantat, xiulant com si res. Ara que el veia de prop, podia apreciar un rostre fatxenda, de desdeny. Duia un vestit jaqueta sota el qual una camisa blanca amenaçava rebentar per culpa de l'enorme panxa. Va mirar-me de reüll i tot seguit va amagar la mirada. Vaig preguntar a aquell home què feia perseguint-me, volia saber què pretenia amb el xiulet. L'home gras em va dir que ell era un funcionari de la Mort. Jo era mort, però hi havia un problema per accedir al cel, i el seu encàrrec era distreure'm perquè el Purgatori havia estat abolit pel Papa feia uns anys i per tant no hi havia sala d'espera. Així doncs, el seu pla era mantenir-me ocupat, però jo havia estat massa impacient i havia arruïnat la seva feina en plantar-li cara. Em vaig sentir decebut, doncs aquell home no complia el perfil per a una feina tan seriosa, més aviat semblava vingut d'una empresa de feina temporal: la crisi havia arribat al cel. Ara ja sabia la veritat: era mort i hauria d'esperar un temps, qui sap si minuts, dies o fins i tot anys, per entrar al cel, ja que no sabia quina mena de problema hi havia amb l'accés celestial. El que més em preocupava no era el fet en si mateix, sinó haver d'ésser acompañat per un personatge com aquell per un temps indeterminat, perquè el maleït no deixava de xiular».

En Toni va callar. En Calders, en percebre el silenci, va dir:

—Ja? Això és tot?

—Sí —va contestar en Toni.

—Doncs em sembla molt fluix. La idea m'agrada, però està molt vista.

—Vol dir? —va dir en Toni, lleugerament empipat—. Com l'hauria enllestit, vostè?

—D'entrada no sé quina pressa té vostè a acabar el conte. Ha d'anar xino-xano deixant que la història avanci. Abans de tot, hauríem de saber com era el protagonista. Per exemple, un home solitari, sense gaires amistats. Potser era d'aquelles personnes que es passegan per la vida com si res, seguint un guió establert, fent el que s'espera d'ells. Una mena de babau social però amb esperit de superioritat, d'aquelles personnes que tracten els altres com si estiguessin al seu servei sense adonar-se que viuen en una fantasia, molt curosos amb el que els altres pensen de portes enfora i d'una gran misèria de portes endins. Ara ja tenim un perfil que ens permet tenir uns prejudicis contra aquest senyor. Els prejudicis poden fer-se servir més endavant o poder ser utilitzats per enganyar el lector. I és per això que no el podem explicar en primera persona, el conte. Nosaltres som el narrador, l'observador que tot ho veu. Per anomenar el protagonista cal un nom: Guerau anirà bé. Reprenguem el conte des de l'andana, quan puja al vagó.

En Calders va continuar:

«En Guerau va pensar de seguida que el volien assassinar per enveja i hi havia un complot en el qual el xiulet representava alguna senyal. Va mirar al seu voltant i va trobar sospitosos tots els viatgers, fins i tot les dones d'avançada edat que exhaustien els últims anys de feina abans de retirar-se i els vellets que duien els seus néts a l'escola amb més recança que alegria. Va anar-se'n a l'altra part del vagó, sense pressa, com si no ho fes. Va arrecerar-se darrere un home que no considerava sospitos. Va arribar a la següent estació, i quan va tenir l'oportunitat, va saltar a l'andana. Va enfilar les escales àgilment i va prendre un taxi. Va mirar enrere, era content d'haver-se desfet dels seus perseguidors. Va demanar permís al taxista per fumar i va baixar el vidre de la finestreta. Gaudia del fum com si acabés de guanyar una gran batalla quan el xiulet, de nou clar i vívid com abans, el va fer tossir gairebé fins l'ofegament. L'home gras conduïa un cotxe negre i es va aturar al seu costat en un semàfor. Xiulava i xiulava la mateixa tonada. Va arrencar i els va avançar. De sobte, el taxista va començar a xiular l'esgarrifosa cançó a mesura que accelerava. En Guerau es va llençar del cotxe sense pensar-s'ho. Va rodolar uns metres i es va fer malbé la roba i el cos. Es va aixecar i va abandonar l'asfalt. Caminava coix, sagnava per un genoll i un braç li cremava. Va seure a un banc per prendre alè. Es va tapar la cara, frisant el plor. L'erràtic camí l'havia dut a un barri ric on les minyones duien els nens a l'escola. Un nen es va aturar molt a prop d'ell i va començar a xiular la cançó. La música va produir a en Guerau un terrible esglai que el va obligar a fugir arrossegant una cama, tacant el terra de sang. Quan va adonar-se'n, tota la canalla xiulava la cançó. S'hi van afegir les minyones, un capellà que passava i un botiguer. Ja no s'amagaven, el miraven clarament, dirigien les seves notes contra ell en una mena d'atac musical sense pietat. En Guerau va caure a terra i va agafar-se els turmells com un nadó en posició fetal. Tot i tenir els ulls closos, va sentir com tothom callava. Un gran silenci ho va omplir tot: cap cotxe, cap persona, res no es va escoltar llevat d'unes passes. Sabia que era l'home gras acostant-se amb paciència, prenent-se un temps que sabia que tenia. Poc abans d'abastar-lo, va començar a xiular, netament, marcant cada nota amb deler. Era la seva marxa fúnebre i en Guerau ho sabia».

En Calders va callar i va somriure.

—No li agrada? —va preguntar en Calders.

—No hi ha final! —va respondre en Toni.

—N'hi ha, n'hi ha. Potser no és el que hauria escrit vostè, potser no un final tancat com fan ara els escriptors moderns. Que necessita justificar tot el que passa? Mai he aconseguit trobar raons per a tot el que ha passat a la meva vida. M'han succeït moltes coses estranyes que han esdevingut conte, però m'he quedat lluny de saber el seu significat. El conte té tensió, una miqueta de foscor i un final no apte pels porucs.

—Però jo voldria tancar-ho tot!

—Bé, d'acord. Farem una cosa. Anem al moment final del conte i continuï, a veure com se'n surt.

Endavant.

Amb una mica de desconfiança pel desafiament, en Toni va continuar:

«En Guerau va sentir l'olor de la respiració de l'home gras. Va fer-se el desmaiat esperant que se li acostés com més a prop millor. En un moviment ràpid va fotre-li un cop de puny a la panxa que el va deixar esbufegant...».

—Aturi's, aturi's! —va interrompre en Calders—, de paraulotes, cap. Hom pot descriure una situació violenta amb més elegància. No trenqui l'harmonia. No parla el rude, parla el narrador. En Toni va tornar sobre les seves paraules:

«En una ràpida acció va colpejar l'home gras tombant-lo a plom».

En Calders va somriure amb gest d'aprovació. En Toni, alleujat, va continuar:

«En Guerau va córrer i es va oblidar del mal que li feia la cama i va arrecerar-se en un portal proper. I si xiulava ell, també, la cançó? Aquesta idea el va atrapar, tot i no saber què n'obtindria. L'home gras, una colla de nens, el capellà i un munt de minyones van trobar-lo sense gaires esforços. En Guerau, en veure'ls, no s'ho va pensar gens: va començar a xiular la tonada. Tots es van aturar, l'escoltaven. Després s'hi van afegir xiulant tots alhora. El quadre era estrany: grapat de persones, perquè n'hi havien cada cop més, xiulaven sincrònicament les mateixes notes, mig vius, mig esmorteïts, quiets, letàrgics».

—Ara li toca a vostè —va oferir en Toni.

En Calders va somriure, complagut per l'ofertenent.

—M'agradaria afegir una coseta abans de continuar —va dir en Calders—. A banda del que n'hem dit, la cançó també tenia un tret de tristor. Ara entendrà la raó.

En Calders va continuar:

«Tot es va difuminar lentament. Els edificis es van desfer sense pressa. La llum canviaava, se n'anava, tornava, com si hi hagués núvols i clarianes. L'aire portava una flaire que recordava alguna cosa llunyana. El terra es movia sense amenaçar. La gent canviaava de forma, de cara, però tots romanien ells mateixos. La sensació general va ser com la que es té en baixar o pujar en un ascensor. En xiular havien pitjat el botó i ho van comprendre de seguida. En Guerau i tots els demés viatjaven, però no sabien cap a on. Això va durar força estona, o potser un instant; impossible de saber, ja que el temps va deixar d'ésser mesurable. A l'altre costat, al carrer on moments abans hi havia en Guerau i totes aquelles persones que van desaparèixer, una dona que ho havia vist tot des del començament va dir a la noia que tenia a la vora: "Això ja havia passat abans. No té nom, aquest fenomen. En podríem dir 'esclat de la nostàlgia'. El sentiment de mancança dels que partiren des de la seva terra estimada creix dia rere dia en la terra aliena. Mai no els abandona. La vida d'aquesta gent pot esdevenir una ficció, una mentida farcida de normalitat. De vegades aquesta mena de vida no és suficient per tirar endavant i tots els nostàlgics es busquen els uns als altres sense saber-ho, fan força comuna, i acaben tornant. Això és el que ha passat. Ara ells són allà, feliços perquè reviuran els records i els llocs que formen part de la seva consciència, fins i tot aquells que mai no hi van viure, els fills dels expatriats que de tant d'escoltar els seus pares s'han convertit en nostàlgics també". La dona i la noia van anar-se'n carrer amunt en un absurd intent d'omplir el buit dels que havien marxat per sempre més».

En Calders va callar. En Toni, emocionat, no va voler dir res, veia els ulls d'en Calders humits.

—La nostàlgia és potser, després de l'amor, el sentiment més fort que existeix —va dir en Calders finalment.

En Toni, satisfet amb el resultat, va adoptar el gest del que sap la feina enllestida.

—Ara li he de demanar un favor a vostè —va dir en Calders, ja recompost—, ja que m'ha tret de la meva pau. He escoltat que hi ha hagut uns avanços increïbles al món de les màquines de retratar. Que en sap vostè quelcom, d'això?

—I tant! M'agrada molt la fotografia. Ha sentit vostè parlar de les màquines digitals? —va dir en Toni.

—En tinc una lleugera idea, però no en sé res.

—Doncs vingui per aquí i li mostrarei les meves Nikon DSLR.

S'hi van estar força estona, mirant-se i remirant-se les màquines, fent fotos aquí i allà. En Calders gaudia com un xiquet i explicava anècdotes de la seva experiència com a fotògraf.

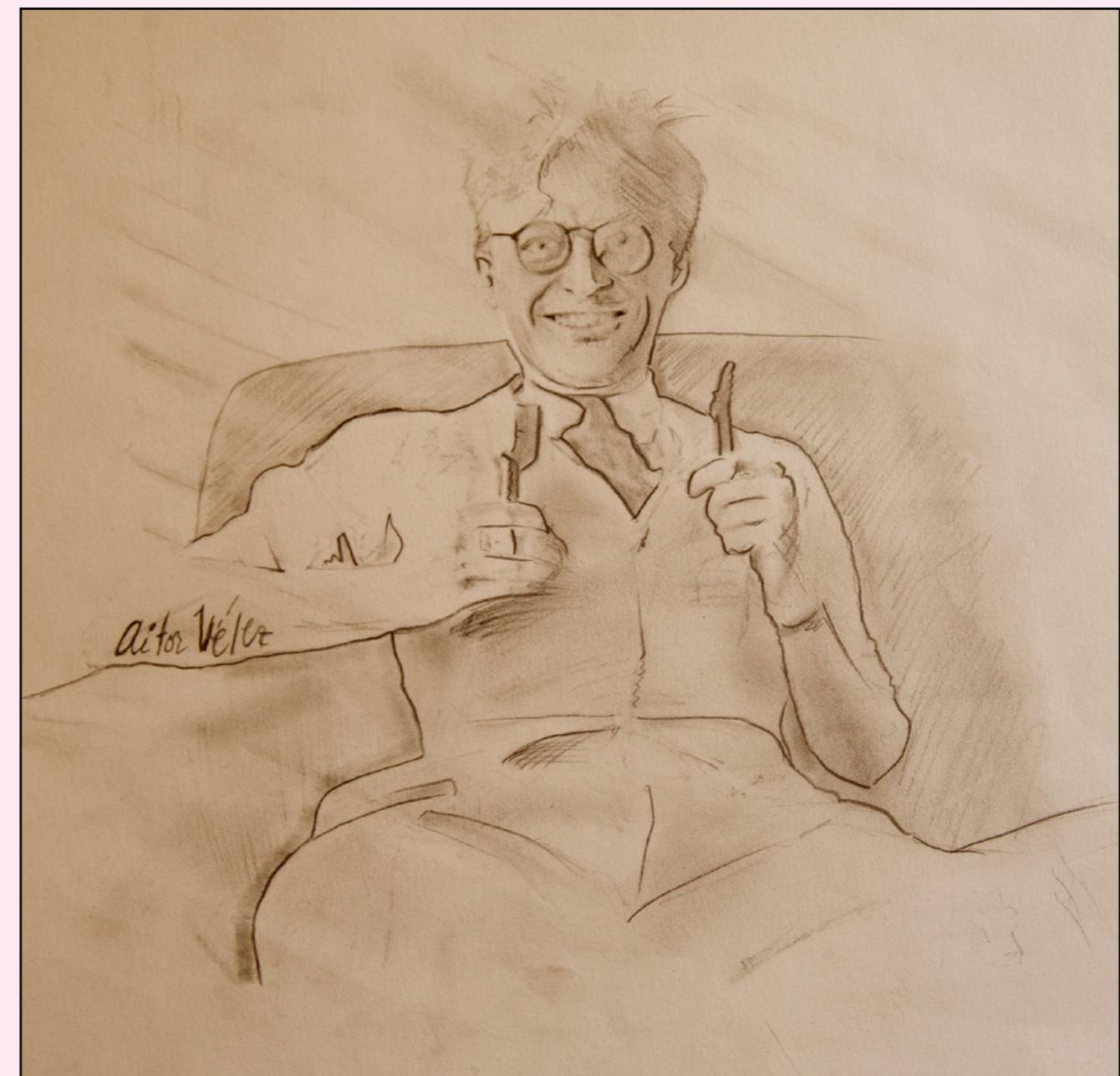
Unes quantes hores després, en Calders va decidir posar fi a la seva visita. Semblava a punt d'anar-se'n quan va començar a xiular una cançoneta. A en Toni gairebé li va sortir el cor per la boca i va caure d'esqueses de la cadira on era assegut.

—D'on ha tret aquesta cançó? —va preguntar en Toni.

—No ho sé —va contestar en Calders mig somrient—, se m'ha acudit ara mateix.

—És la cançó que vaig escoltar xiular al metro i que em va donar la idea d'escriure el conte! Com ho explicaria vostè, això?

—Ja l'hi ho vaig dir, no tot es pot justificar. Hi ha coses que passen de les que ignorem les causes. Ara jo tinc una altra pregunta per a vostè: podria explicar-me com he vingut a parar aquí i com tornar al lloc d'on he vingut?

PASSEIG DEL COLESTEROL

L'Elisa va acompanyar els nens a l'escola com cada migdia. Vivien a un petit poble que amb prou feina tenia un mínim de canalla per mantenir el col·legi obert. Ella hi aportava el Saul i el Víctor, però la majoria de la població era massa gran per aportar criatures al veïnat, i el poc jovent que restava tenia l'aspiració de comprar un pis a la capital i venir només de tant en tant. El Saul i el Víctor podien anar i venir sols, però l'Elisa gaudia acompanyant-los en ben dinat, potser per actuar com si estiguessin a una ciutat, potser només pel fet que aquell moment ella l'aprofitava per sortir de casa. Amb la casa recollida i els nens a escola, podia anar a fer una passejada tranquil·lament. Es podria dir que a tots els pobles hi ha un camí, un lloc especial, per on es passeja de manera habitual i de vegades per recomanació mèdica. Algunes localitats tenen aquests passejos tant institucionalitzats que fins i tot els il·luminen o hi posen bancs per seure. A les localitats petites acostumen a ser camins rurals que surten del poble i no van enllot, i el passeig sovint consisteix a anar i tornar sense cap altre objectiu que cremar allò que en diuen el colesterol dolent. L'Elisa feia aquesta mena de passeig del colesterol cada dia. Al seu poble, el passeig ordinari arribava fins el riu. Hi havia una mena de conxorxa entre els habitants del poble que deia que fins el riu hi havia un quilòmetre; per tant, anar i tornar eren dos quilòmetres. El cert és que amb prou gràcies hi havia un quilòmetre i mig, d'anar i tornar.

Aquell migdia, l'Elisa havia deixat el Vicens a casa, el pintor, que venia a fer servei cada cert temps per emblanquinar parets i sostres, per mantenir-ho tot net. No anaven gaire sobrats de diners, però amb el Vicens tenien confiança, i un cop acabada la feina venia cada inici de mes per cobrar cent euros fins a liquidar la factura total. Aqueles passejades esdevenien un goig especial. Anava i tornava sola, sempre, i allò permetia uns moments per alliberar els seus pensaments, per estar per ella mateixa i no haver de pensar en ningú més, ni que fos durant vint minutets. Els seus pensaments la portaven sovint a la infantesa. Com enyorava els temps en què jugava amb nines! Les pentinava, les canviava de roba, les renyava, les ficava a la banyera i les ensabonava; fins i tot, a vegades, sense que la seva mare ho veiés, les perfumava. Encara ara, a vegades, gaudia del joc de nines amb la Marta, una nena veïna, donat que els seus fills només estaven per pilotes. Sempre havia tingut l'esperança de tenir una filla, però aquesta no va arribar mai. Si això hagués passat, segur que tindria més empatia amb ella que els seus fills. Això volia pensar, almenys. Massa sovint s'adonava que, tant pels seus fills com pel seu marit, no era més que una eina per les coses de casa. Quan tenia aquests sentiments enyorava molt la seva joventut, sobretot el moment en què va prendre decisions que ja no tingueren volta enrere.

Aquell migdia l'Elisa va arribar com tantes vegades fins el riu. Però aquell cop no va fer la volta, va continuar caminant endavant per temps indefinit. Ningú no sap quanta estona va caminar ni cap a on. El cert és que ni tan sols quan o on va regirar-se. Però va tornar al riu i va enfilar cap a casa pel coneut passeig del colesterol. No era conscient de l'hora, ni tan sols del dia, ni molt menys de l'any que datava aquell moment. L'única cosa que notava era que, un cop travessat el riu de tornada, a cada pas que feia anava engreixant-se una mica. Era com si de tornada a casa fos recollint tots els quilos de greix que havien deixat per allà els passejants durant tant de temps. S'anava engreixant tant de cop que la roba l'estrenyia cada vegada més. Els cabells es van tornar blanquinosos i llargs, i fins i tot les galtes engreixaren tancant-li l'ull dret. Va començar a tenir consciència que feia tard, i va voler córrer, però ja no podia, el seu cos no li ho permetia.

Va entrar a casa i s'adonà que el Vicens havia marxat, i també que els fills ja havien tornat de l'escola. Estava tan atabalada que va mirar de comportar-se amb normalitat absoluta. Va enviar els nens a la banyera i mentre els anava a buscar el pijama rumiava què faria per sopar, tot amb normalitat absoluta. Va escalfar uns plats de sopa i, en agafar un ganivet, els va preparar la fruita pelada i a trossets com feia cada dia. Els nois van sopar sols a la cuina. Cada cop tenia més dificultats per moure's i estava aterrada per com hauria d'ésser el seu aspecte. Els petits no van notar res, i allò esdevingué una situació incòmoda. Finalment, va enviar els fills a dormir. Compartien habitació i s'arreglaven bé sols. Va deixar a taula el sopar pel marit i va retirar-se cap al llit al·legant que no es trobava gaire fina. Passada una estona, el company i pare dels seus dos fills va pujar cap el llit conjugal, es va despollar, va posar-se el pijama i es va estirar al seu costat. Va fer-li un petó a la galta, com cada dia.

AQUÍ S'INQUIETA NEVARES

Resum—Quan Lalo Nevares entrà al cementiri, no tingué gens present un dels riscos més terribles de viure en un camp de morts, a saber, l'apocalipsi zombi. En aquest article desenvolupem algunes estratègies que la comunitat podria emprendre davant d'una possible eventualitat com aquesta.

Acknowledgements—A l'Helene Weigang, que em va introduir en el tenebrós món de la dinàmica zombi.

Corrien els anys cinquanta quan, durant el seu exili a Mèxic, Pere Calders va escriure el conte Aquí descansa Nevares, on descriu com una comunitat indígena que viu en barracons decideix ocupar el cementiri durant una temporada de pluges que no els deixava fer vida normal sota el lideratge de Lalo Nevares. Els protagonistes, en una mostra de deixadesa imperdonable, no contemplen en cap moment la possibilitat que els morts s'aixequin de les tombes i es produueixi un apocalipsi zombi. En aquest article esmenem l'error de l'autor en qüestió i posem sobre la taula consells per evitar una catàstrofe sense precedents en la història de la humanitat.

L'any 2009 Philip Munz, Ioan Hudea, Joe Imad i Robert J. Smith desenvolupen el model epidemiològic que anomenarem SIZD (susceptible-infectat-zombi-difunt, originalment SIZR) per tractar amb l'apocalipsi zombi a l'article [1]. Aquest model es resumeix en un sistema dinàmic no lineal que descriurem a continuació.

El model (veure Figura 1) considera només el nombre d'individus en cada situació ignorant la seva distribució geogràfica, descrivant en cada instant de temps el nombre de transaccions que es produeixen. Aquí considerarem la versió discreta on cada interval de temps es correspon a un dia (sense pèrdua de generalitat). Així, ignorant naixements i morts naturals ja que l'apocalipsi zombi és breu i aquests tindrien poca influència en el resultat final, el sistema es resumeix en:

- 1) Els nombres S, I, Z, D es refereixen a Sans, Infectats, Zombis i Difunts.
- 2) En trobar-se un zombi i un individu sa, el zombi pot infectar l'humà amb probabilitat $\beta < 1$ i l'humà pot liquidar el zombi amb probabilitat α . Així cada dia $\beta S Z$ individus sans esdevenen zombis i moren $\alpha S Z$ zombis.
- 3) Els infectats esdevenen zombis amb probabilitat ρ . Cada dia, ρI infectats esdevenen zombis.
- 4) Els morts ressuciten amb probabilitat ζ , així que cada dia ζD morts es tornen zombis.

Sota aquests preceptes, els autors troben que l'únic esdevenir de la comunitat és l'extinció.

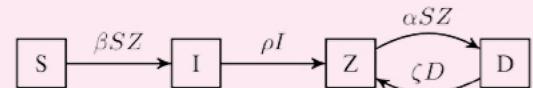

Figura 1. Model SIZD: infecció latent, resurrecció permanent.

En aquest text fem tres canvis al model. En primer lloc

fem una esmena al tercer punt, doncs considerem que el nombre de zombis també té influència en el nombre de ressuscitats, de manera que substituim el punt 4 per 4'. Els morts ressuciten amb probabilitat ζ en ser prop d'un zombi, així que cada dia $\zeta D Z$ morts es tornen zombis.

A més, afegim dos canvis de tipus estratègic. El primer és donar l'opció als humans de deixar els cadàvers inservibles, per exemple, cremant-los. Així, apareix una nova categoria C corresponent als Cremats. Aleshores incorporem dues lleis:

- 5) Els humans cremen els cadàvers amb probabilitat γ i els zombis amb probabilitat μ . En el model sense cooperació, considerarem que els infectats es desentenen de la tasca, mentre que en el model amb cooperació considerarem que els infectats participen de la lluita activament.
- 6) Per incentivar la cooperació dels infectats, els donem esperança: els humans sans curen als infectats amb probabilitat ν .

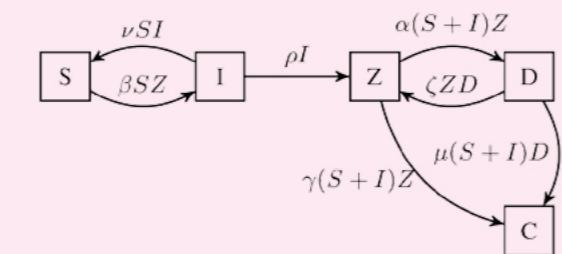

Figura 2. Model SIZDC: crema de cadàvers i cura d'infectats.

Resumint, si un dia tenim (S, I, Z, D, C) individus, l'endemà tindrem

$$\begin{aligned} S' &= S - \beta S Z + \nu S I \\ I' &= I + \beta S Z - \nu S I - \rho I \\ Z' &= Z + \rho I + \zeta Z D - (\alpha + \gamma) \tilde{S} Z \\ D' &= D - \zeta Z D + \alpha \tilde{S} Z - \mu \tilde{S} D \\ C' &= C + \mu \tilde{S} D + \gamma \tilde{S} Z \end{aligned} \quad (1)$$

on escrivim $\tilde{S} = S$ en el model sense cooperació dels infectats i $\tilde{S} = S + I$ en el model amb cooperació.

Per començar aquest estudi rigorós, fem unes simulacions per tal d'aconsellar Lalo Nevares com organitzar la comunitat per fer front a la situació. Degut a que es tracta d'una població petita i, per tant, l'aproximació contínua no està justificada, afegim una component aleatòria: el nombre d'habitants que canvién d'estat es dóna per distribució uniforme amb màxims indicats a la Figura 2. En cada experiment farem 60 simulacions, suposant que una comunitat de 999 habitants entra a un cementiri amb mil cadàvers i un zombi al començar el procediment. Prenem paràmetres $\beta = \zeta = \alpha = \gamma = \mu = 0,01$ i $\rho = 0,5$. Notem que, com que en cada interval de temps el nombre de canvis es calcula amb una distribució

uniforme entre 0 i el valor donat, cada probabilitat serà aproximadament la meitat del que indica el paràmetre corresponent.

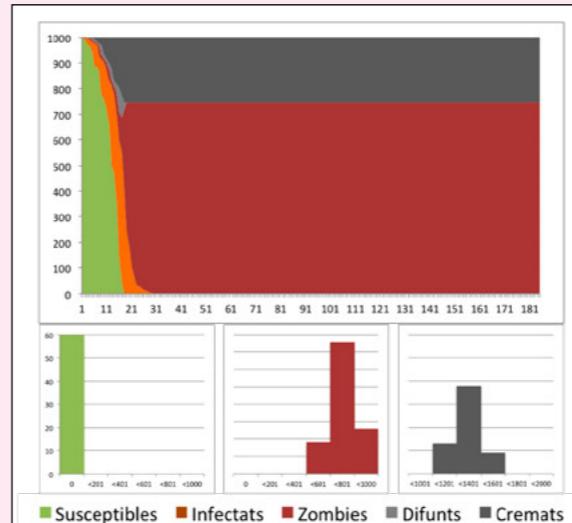

Figura 3. Evolució típica del cas sense ajuda ni cura ($\nu = 0$) i histograma de 60 experiments.

En primer lloc, si no curem els malalts ($\nu = 0$) i els infectats no cooperen ($\tilde{S} = S$), ens trobem amb l'extinció en totes les simulacions on el darrer supervivent dura prop d'un mes. La població final de zombis és molt nombrosa, vora els 700 exemplars (veure Figura 3).

Si aconseguim la cooperació dels infectats en la lluita contra els zombis ($\tilde{S} = S + I$) obtenim els mateixos resultats però la població zombi al final de l'apocalipsi és molt més reduïda (veure Figura 4). Si el lector considera positiva aquesta dada, convé que es pregunti el perquè de la seva zombifòbia.

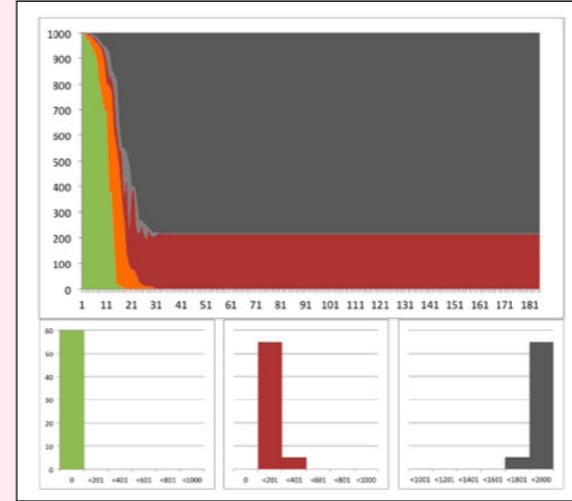

Figura 4. Cas amb ajuda però sense cura ($\nu = 0$).

Si afegim la cura, canvia clarament la situació encara que els infectats no col·laborin (veure Figura 5). Posant $\nu = 0.005$, la població sobreviu en el 89% dels casos contra un 11% de casos d'apocalipsi zombi. Podem esperar la supervivència de vora 600 membres de la comunitat, mentre que, en els pocs casos d'apocalipsi, la població zombi pot arribar en alguns casos a ser de 900 exemplars, tot i que és més comú que es situi vora els 400.

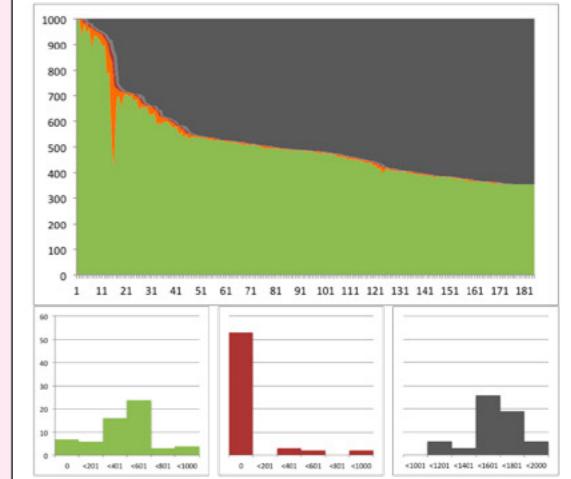

Figura 5. Cas sense ajuda però amb cura ($\nu = 0,005$).

Finalment, en cas d'aconseguir la participació activa dels infectats en la lluita contra els zombis, la taxa de supervivència augmenta fins al 95% (veure Figura 6). Els casos de supervivència majoritària augmenten, i en cas d'apocalipsi zombi, l'extinció es produeix en un o dos mesos, amb una població zombi final rondant els 50 exemplars.

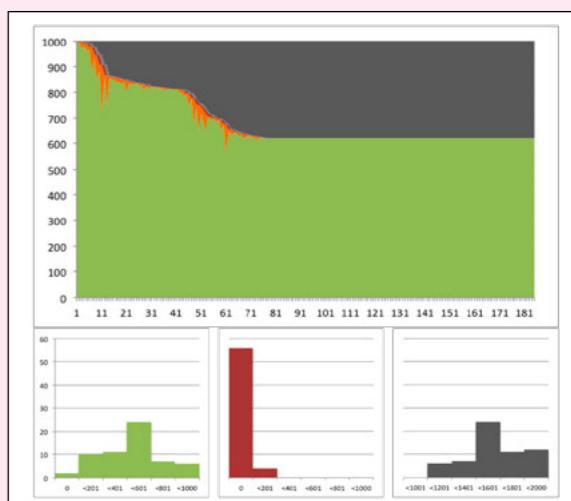

Figura 6. Cas amb ajuda i cura ($\nu = 0,005$).

Matemàticament, en un model epidemiològic d'aquestes característiques, el primer que ens interessa és conèixer els punts d'equilibri, és a dir, aquells on no hi haurà canvis d'un dia per l'altre. Això és quan

$$\begin{aligned} 0 &= -\beta S Z + \nu S I \\ 0 &= \beta S Z - \nu S I - \rho I \\ 0 &= \rho I + \zeta Z D - (\alpha + \gamma) \tilde{S} Z \\ 0 &= -\zeta Z D + \alpha \tilde{S} Z - \mu \tilde{S} D \\ 0 &= \mu \tilde{S} D + \gamma \tilde{S} Z. \end{aligned}$$

Suposant que $\beta, \rho, \zeta, \alpha, \gamma, \mu > 0$, resten tres punts d'equilibri: $(S, 0, 0, 0, \tilde{C})$ (supervivència), $(0, 0, 0, \tilde{D}, \tilde{C})$ (holocaust) i $(0, 0, \tilde{Z}, 0, \tilde{C})$ (apocalipsi zombi). Respecte al model SIZD hi ha una primera gran millora: al considerar l'opció de cremar cadàvers, apareixen punts d'equilibri on no tots els habitants inicials han sobrevis-

cut, de manera que es pot reaccionar després del primer atac amb opcions de controlar l'epidèmia.

Però les novetats no acaben aquí. Tot seguit analitzem els punts d'equilibri. La matriu jacobiana del moviment és

$$\begin{bmatrix} -\beta Z + \nu I & \nu S & -\beta S \\ \beta Z - \nu I & -\rho - \nu S & \beta S \\ -(\alpha + \gamma)Z & \rho - (\alpha + \gamma)Z & \zeta D - (\alpha + \gamma)(S + I) \\ \alpha Z - \mu D & \alpha Z - \mu D & -\zeta D + \alpha(S + I) \\ \gamma Z + \mu D & \gamma Z + \mu D & \gamma(S + I) \\ \dots & 0 & 0 \\ \dots & 0 & 0 \\ \dots & \zeta Z & 0 \\ \dots & -\zeta Z - \mu(S + I) & 0 \\ \dots & \mu S & 0 \end{bmatrix}.$$

En evaluar el cas d'apocalipsi zombi obtenim que el primer menor 4×4 de la matriu és

$$\begin{bmatrix} -\beta \bar{Z} & 0 & 0 & 0 \\ \beta \bar{Z} & -\rho & 0 & 0 \\ -(\alpha + \gamma)\bar{Z} & \rho - (\alpha + \gamma)\bar{Z} & 0 & \zeta \bar{Z} \\ \alpha \bar{Z} & \alpha \bar{Z} & 0 & -\zeta \bar{Z} \end{bmatrix}.$$

(hem obviat les darreres fila i columna perquè no tenen cap paper en el càlcul final). Els valors propis d'aquesta matriu són els zeros de $-\det(J - xI) = (\beta \bar{Z} + x)(\rho + x)(\zeta \bar{Z} + x)x^2$, tots ells negatius, de manera que es tracta d'un equilibri estable.

En l'escenari d'holocaust, ens trobem que el menor de la matriu és

$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -\rho & 0 & 0 \\ 0 & \rho & \zeta \bar{D} & 0 \\ -\mu \bar{D} & -\mu \bar{D} & -\zeta \bar{D} & 0 \end{bmatrix}.$$

En aquest cas el polinomi característic és $x^3(\rho + x)(-\zeta \bar{D} + x)$ que té un valor propi positiu i és, per tant, inestable. Així aquest escenari no es donarà a la pràctica: en cas d'extinció humana sempre hi haurà zombis per a celebrar-ho.

L'escenari que varia és el de supervivència. En el model SIZD, degut a que la taxa de resurrecció no depèn de si hi ha zombis o no, aquest punt és molt inestable. Al primer cobriment de cor s'esdevé l'apocalipsi. En el model present, no obstant, degut a la condició 4', trobem que aquest punt pot ser estable. Efectivament, el menor ara és

$$\begin{bmatrix} 0 & \nu \bar{S} & -\beta \bar{S} & 0 \\ 0 & -\rho - \nu \bar{S} & \beta \bar{S} & 0 \\ 0 & \rho & -(\alpha + \gamma)\bar{S} & 0 \\ 0 & 0 & \alpha \bar{S} & -\mu \bar{S} \end{bmatrix}.$$

El polinomi característic és

$$x^2(\mu \bar{S} + x)(x^2 + ((\alpha + \gamma)\bar{S} + \rho + \nu \bar{S})x + \rho \bar{S}(\alpha + \gamma - \beta) + \nu(\alpha + \gamma)\bar{S}^2)$$

i les seves arrels tenen part real negativa sempre i quan $\rho(\alpha + \gamma - \beta) + \nu(\alpha + \gamma)\bar{S} > 0$. Dit d'una altra manera, quan els humans són més mortífers que els zombis l'escenari de supervivència és estable encara que no hi hagi cura, és a dir, si s'eliminen zombis, infectats i difunts, no es produeixen més contagis i es poden controlar els petits brots. En cas de tenir cura per

als infectats, l'estabilitat de l'escenari de supervivència millora i com més supervivents hi ha, més estable és l'escenari.

Per acabar, resumim les estratègies que ha d'adoptar la comunitat per maximitzar les possibilitats de supervivència. Com hem vist, un dels factors clau a nivell qualitatiu és la crema de cadàvers i zombis. A nivell pràctic pot ser recomanable fer dos equips, un dedicat a la matança de zombis i un altre a la crema de cadàvers. En segon lloc, és imprescindible disposar d'una cura efectiva d'infectats. En les condicions de depauperació de la comunitat estudiada és probable que només es compti amb l'amputació de membres infectats com a eina de defensa davant la infeció (tècnica Singaya de Jackson, veure [2]). A part, el desconeixement mèdic del fenomen fa poc probable que es pugui elaborar una medicina o vacuna en un període tant curt de temps, de manera que pot resultar efectiu dur molts medicaments diferents i anar provant. En cas de no ser efectius els medicaments ni l'amputació, es recomana procedir a la crema d'infectats malgrat pugui resultar dolorós per prevenir que l'epidèmia s'estengui ràpidament fora del cementiri, pura solidaritat amb la resta de la humanitat a la qual caldrà temps per a preparar la defensa.

A nivell quantitatiu s'observa la importància de mantenir els infectats amb la moral alta i disposats a col·laborar. Convé doncs que tinguin la perspectiva de la recuperació (mentir serà considerat un mal menor en aquest cas) i que no es sentin identificats amb la seva futura espècie abans d'hora. A tall d'exemple queda justificat posar música a tot volum o mantenir relacions íntimes sempre que sigui utilitzant mètodes anticonceptius de barrera. També és evident que cal maximitzar les tasques d'eliminació, especialment les de crema i minimitzar les infeccions sempre que sigui possible.

En entrar a un cementiri, doncs, tots els membres del grup han de disposar d'armes tallants, eines de crema tipus llançafames i combustible. Només entrar convé cremar tots els cadàvers per si de cas i, en cas que es vegi algun desconegut movent-se de manera estranya, eliminar-lo sense pietat. Si es confirma que és un zombi, evitar-hi el contacte si no es disposen de garanties d'eliminació. Si algú fa mala cara, se li tallen totes les extremitats, se'l dopa fortament amb els medicaments que es consideri oportú i llestos. Per maximitzar les garanties futures, es pot dotar cada un dels infectats d'un diari on s'expliqui el tractament al que ha estat sotmès, ja que en cas de ser exitós pot ser interessant que els subjectes el recordin. Si s'observa que els zombis devenen despistats o desatenen els diaris, es pot considerar tatuar-los el tractament per tal que quedí constància. I si es disposa de temps, sobretot cal trucar al 012.

REFERÈNCIES

- [1] Philip Munz, et al. *When zombies attack!: Mathematical modelling of an outbreak of zombie infection*, Infectious disease modelling research progress 4 (2009): 133-150.
- [2] <http://www.imdb.com/title/tt0103873/>

Gozo es lo que siente el Consejo Editorial al poder ofrecerles esta recopilación de microrelatos llegada desde los cajones más espléndidos de nuestra adolescencia. Como urracas vamos recopilando aquello que brilla, lo vamos acumulando sin saber bien qué haremos de ello; como si tuviéramos que hacer algo, como si no fuera suficiente el hecho de disfrutarlo a hurtadillas durante años. Pero los caminos del señor son inescrutables, y los azares, disfrazados de voluntad, han querido que vean la luz en este número de PLACER.

RELATOS DE LA BASURA

Su padre le castigó sin salir dos semanas de la habitación. El protagonista se aprovisionó de comida, birra y petardos, y apuntaló la puerta de su cuarto. ¡Menudas dos semanas se pegó...!

***

Cirilo nunca traía nada a casa. Su mujer, harta de él, decidió poner punto y final a treinta y siete años de matrimonio. Cirilo se marchó a pasar unos días a la montaña y estuvo recolectando piedras del tamaño de un botón. Volvió a su hogar y lanzó todas las piedras a la fachada.

***

José Tomeloso era un intelecto conocido y respetado por las masas. Sus opiniones se impregnaban en los cerebros de quienes lo oían y leían. Era un ícono y una referencia en una sociedad podrida, podrida como su propia vida y toda la mierda e hipocresía que lo rodeaba. Era muy progresista, pero lo único que progresaba era su cuenta corriente. Señores intelectos, déjense de chácharas y prediquen con el ejemplo.

***

Su vida cambió de repente, en un solo instante, de golpe y porrazo. Llevaba tiempo esperando este momento y llegó en el suspiro más inesperado, justo cuando lo desenchufaron. No pudo decir ni gracias.

***

Francisca era una feligresa ejemplar, nunca se perdía una misa y rezaba a Dios sin cesar. Pero un día a su marido le dio un infarto y se murió. La pobre Francisca se quedó desolada y hundida. Le preguntó incesantemente a su Señor por qué a su marido se lo llevó para no volver jamás. Este Señor la ignoró y, maleducado, nunca le contestó.

***

Pepe pensaba que la longitud de onda que corresponde al rojo era verde. Pepe era daltónico.

***

Eugenia veía todas las noches el telediario de TVE1 con el objetivo de estar informada. Le caía muy bien su presentador, decía que era un chaval muy majo y muy limpio. Eugenia estaba manipulada.

***

Toño no distinguía un recuerdo de un sueño. Toño era alcohólico.

Álex estaba encerrado en la mazmorra de la Gran Fortaleza. El objetivo de salvar a su princesa parecía estar más lejano. Pero inesperadamente su amigo el mago lo liberó mediante un hechizo de teletransporte. Álex combatió contra horribles y temibles criaturas a las que venció heroicamente para salvar a su doncella. Mientras paseaba victorioso con tan bella dama, Álex fue atropellado por un autobús. Lo que no pudieron hacer las bestias lo consiguió este pesado vehículo. Murió. Su doncella y su único amigo, el mago, no asistieron al funeral.

***

Pedro era un deportista de élite. Siete años estuvo preparándose para las Olimpiadas. Su entrenador y toda la prensa nacional tenían las esperanzas de victoria en él. Lastimosamente, la pierna de Pedro fue devorada por un caimán. Pedro ya no pudo triunfar.

***

Nadie podía comprender el estilo de vida de Santiago. Disfrutaba orinando en las esquinas y rociándose de barro en los descampados. Su madre renegaba de él, pero su padre no, pues llevaba doce años enterrado.

***

Matías era un humilde campesino. Un día oyó en la radio a un político decir que iban a cambiar los tiempos. Matías se indignó; su cosecha se echó a perder debido a una fuerte granizada.

***

Magín no ligaba ni pagando. Harto de su pésima labor con las mujeres decidió poner remedio drásticamente a tan angustiosa situación. Magín fue al supermercado y encargó un tráiler de Axe olor a flores silvestres; «remedio infalible con las mujeres» decía el joven musculoso del anuncio. Magín no consiguió ligar ni aun así, pero murió al ir al bosque atacado por una bandada de abejas.

***

Ambrosio vendía latas de berberechos a mitad de precio que el mercado. Ambrosio era traficante de crustáceos.

***

Ramón era incapaz de saltar el potro. Su profesor de gimnasia le hizo adelgazar cincuenta kilogramos, de los noventa y cinco que pesaba, a base de duras sesiones de abdominales y latigazos en las orejas. Al cabo de un mes, Ramón al fin pudo saltar el potro por primera y última vez, pues su cabeza fue a topar contra el suelo. Ramón se convirtió en un vegetal y lloró viendo *Mar adentro*.

***

Leonardo compraba en el Caprabo y no el Condis. Leonardo era caprabista.

***

Cuando Roberto muera tendrá que rendir cuentas, y deberá la vida.

***

UN NADAL DE MERDA

A esas alturas del mes de diciembre, ya todos teníamos claro que en el Club Natació Barcelona, aquellas navidades iban a ser recordadas como las «Navidades de las cacas» o alguna ocurrencia parecida. En efecto, desde el inicio del curso, la presencia de heces en el club había ido aumentando de forma exponencial a lo largo del trimestre, especialmente en esos últimos días, ya de Navidad. La primera y más recordada —por única durante bastante tiempo— fue la que nos enseñó Dani a unos cuantos amigos a inicios del mes de septiembre. Para hacerlo, esperó a que aquellos chavales de doce o trece años de la Barcelona de principios de los ochenta que éramos nosotros en aquel entonces nos encontrásemos en la que era nuestra guarida preferida, el vestuario que compartíamos al finalizar los entrenamientos. Ahí pasábamos nuestros mejores momentos modificando la disposición de banquillos y taquillas para improvisar rocambolescos partidos de fútbol o baloncesto que interrumpíamos cada dos por tres cuando a alguno de nosotros le venía a la cabeza algún chiste o alguna anécdota que nos hubiese sucedido en el colegio o en casa. Allí lo compartíamos todo: juegos y bromas pero también confidencias y preocupaciones. Esa tarde, ya antes de que iniciásemos cualquier juego, Dani extrajo de su cartera del colegio, como si de un tesoro se tratase, un misterioso objeto cuidadosamente envuelto en un trapo de cocina birlado a su madre. Cuando todos pensábamos que nos iba a enseñar algún nuevo juguete todavía desconocido por aquí (su madre era francesa y pasaban los veranos en una Francia de la que, en aquellos años, parecían separarnos 15 ó 20 años de modernidad en lugar de una simple cadena montañosa) o alguna revista porno, también francesa, sustraída a su padre, lo que apareció ante nuestros asombrados ojos fue un mojón sorprendentemente perfecto tanto en forma como en color. Antes de que acertásemos a comprender nada —o de que nos resultase sospechosa la ausencia del tufo que, cabía esperar, acompañase a semejante prodigo intestinal— Dani lo lanzó en dirección a Albert, el gordito del grupo y destinatario habitual de la mayoría de nuestras chanzas (siempre encajadas con admirable estoicismo). Este, de forma sorprendente atendiendo a su reconocida poca agilidad, acertó a pegar un certero manotazo al objeto aún no claramente, o mejor dicho, inexactamente identificado y la mierda salió rebotada contra la pared sin que, para nuestra sorpresa, se pringasen ni la mano del improvisado tenista, ni la pared del vestuario: ¡el excremento resultó ser de plástico!

De todos los artilugios con que Dani nos deslumbró a lo largo de esos años, probablemente ese fue el que mayor éxito obtuvo ya desde el primer momento. Faena tuvimos al cabo de un rato para encontrar una explicación que dar a nuestras madres sin desvelar más de la cuenta y que satisficiera su justificada curiosidad ante los gritos de júbilo y las risas que habían oído un rato antes, mientras nos esperaban pacientemente en la puerta del vestuario. Como otros años, pero tal vez un poco más en esta ocasión, durante todo el otoño, Dani fue el rey del mambo gracias a la pericia con que supo administrar las apariciones estelares de «La Tifa», nombre con que fue conocida la boñiga francesa a partir del día en que recibió su bautizo. Este tuvo lugar la tarde en que su dueño tuvo las pelotas de, no sé cómo, ingeníarselas para conseguir que cuando llegásemos a la piscina, el zurullo estuviese flotando en medio del carril número uno de forma que no pudiese pasar desapercibido a los ojos, sospecho que más divertidos que enojados, del que entonces era nuestro entrenador, el temido senyor Ferris quien, tras emitir un pitido más enérgico de lo habitual con su legendario silbato y conseguir así, interrumpir la jarana que se había montado e imponer un respetuoso silencio, procedió al improvisado bautizo: «a veure, senyors, aquesta Tifa queda valorada en 15 minuts: el primer que es llenç i l'aigua i la tregui, avui acaba l'entreno 15 minuts abans». Aún hoy me pregunto si el buen hombre, en el momento de lanzarnos el reto, co-

noció la naturaleza artificial del objeto: la posibilidad de que se tratase de un «regalo» fisiológico de la clase de natación para bebés que se realizaba en la misma piscina un rato antes, no era ni mucho menos descartable.

Con la llegada de la Navidad, y como ya había sucedido en años anteriores, el protagonismo de Dani fue disminuyendo al no ser pocos los compañeros que pidieron a Santa Claus una réplica de La Tifa como regalo. Así, a partir del 27 de diciembre, con la reanudación de los entrenamientos empezaron a aparecer excrementos de plástico aquí y allá: en los vestuarios; en el interior de las bolsas de deporte; en los bolsillos de los albornoces; e incluso, más de un amigo, al pegar el primer mordisco a su bocadillo, descubrió en su interior uno de esos cilindros de plástico generosamente untado en Nocilla (lo cual, le confería un realismo, ciertamente inquietante).

A pesar de que, aprovechando las vacaciones, realizábamos dos entrenamientos al día, esa era una de nuestras semanas preferidas ya que nos pasábamos todo el día en el club y cuando no andábamos metidos en el agua entrenando, aprovechábamos sus instalaciones e incluso la playa vecina para jugar a frontón, a fútbol o a cualquier juego que nos inventásemos, cuanto más cafre, mejor. Pero los atractivos de esa semana no acababan ahí ya que, con la excusa de que no había que ir al colegio al día siguiente, con frecuencia nos quedábamos a dormir en casa de nuestros amigos. Ese año, Edu era mi mejor amigo. Digo, ese año porque a esa edad, la condición de «mejor amigo» parecía tener fecha de caducidad y esta coincidía con la del final de la temporada allá por el mes de julio. Esta promiscuidad en las amistades, no respondía a enfado o enojo alguno y, la mayoría de las veces, no provocaba más que una ligera tristeza o añoranza durante los primeros días de septiembre. Ahora entiendo que ello respondía básicamente, a un cierto mecanismo de defensa o de adaptación: si los horarios de los grupos de entrenamiento habían cambiado y ahora ya no coincidías tan a menudo con quien antes recorrías el largo, gris e inquietante trayecto que separaba la última parada del autobús en la Barceloneta (casi al pie de la torre del teleférico que unía el barrio marinero con Montjuich) de la entrada del Club —trayecto en que se sucedían los hangares del puerto en cuyo interior se adivinaban, o creíamos adivinar, inquietantes siluetas de algún drogadicto o de un posible atracador— entonces, quien, con el inicio del nuevo curso, compartía contigo (y tan secretamente atemorizado como tú) esos momentos de congoja, pasaba a ser tu mejor amigo. En el caso de Edu, ese año se juntaron varias de esas circunstancias: nos llevábamos solo un año de diferencia y, por tanto, nuestros horarios de entrenamiento coincidían pero sobre todo, compartíamos mismas aficiones, sentido del humor e ídolos deportivos; en aquella época aún no teníamos ídolos de otros ámbitos: ni el cine, ni el rock, ni la literatura habían entrado todavía en nuestras vidas o si lo habían hecho, tan solo había sido de manera muy incipiente. Además, mi familia se había mudado ese verano al mismo barrio que la suya por lo que nuestros padres rápidamente se organizaron entre ellos de forma que cada noche, al acabar el entrenamiento, cruzábamos juntos toda la ciudad, ya fuese en el negro Volkswagen Golf de su padre o en el Seat Ibiza blanco con raya roja de mi madre («Com mola! Sembla el cotxe dels Starsky i Hutch!»): Paseo de la Barceloneta, Paseo Colón («Nens! Que un s'amagui quan passem davant de Capitania, que no podem anar tants en un cotxel!»), Paralelo, Urgel («¡Mira!, ¡cabaremos el curso y seguirán haciendo ET en el cine! ¡Mi caaaasaaaaaaaa!!!») y Avenida Sarriá («Cada cop obren pizzeries més pijs per aquí! A veure si us hi portem un dia!!»). El mismo trayecto, cinco días a la semana durante nueve meses entre juegos, risas y bromas compartidas entre el adulto que fuese al volante y cinco preadolescentes hormonados: Edu y yo, mi hermana, Carlos —hermano de Edu y el más divertido y despistado de toda la tropa— y Marta, la hermana pequeña de Edu y Carlos y de quien, cada semana que pasaba, yo estaba más enamorado. Nunca supe lo que ella llegó a sentir por mí, pero lo cierto es que cuando jugábamos a fútbol siempre intentábamos coincidir en el mismo equipo y pasarnos mutuamente la pelota; si jugábamos al escondite, casi

siempre nos escondíamos juntos o por lo menos en escondrijos desde los que el uno pudiese ver al otro; y en la piscina, habíamos desarrollado una hábil destreza para agarrarnos del antebrazo del otro cada vez que nos cruzábamos y transmitirnos así, impulso y quiero pensar que sobre todo, cariño.

Ese era uno de esos días en que la excusa de que al día siguiente no había clases había colado y yo iba a dormir en casa de Edu, Carlos y Marta. No recuerdo por qué motivo no era el caso de mi hermana. Tal vez porque ya empezaba a mostrar algún síntoma de la enfermedad que se le declararía poco tiempo después y mis padres prefirieron que durmiese en casa, no sé. Lo que sí recuerdo bien es que desde muchos días antes, no hablábamos de otra cosa: por primera vez, íbamos a cenar en un chino! De hecho, no es que fuésemos a cenar en UN chino, es que íbamos a cenar en EL chino. Igual me confundo o lo que sucede es que lo recuerdo todo con la mirada del niño que era entonces pero juraría que aquel restaurante situado en la acera de mar de la Diagonal casi llegando a la Avenida Sarriá fue el primer restaurante asiático que abrió en la ciudad. En aquel momento no nos dimos cuenta y hoy tal vez parezca un poco excesiva o poco acertada la aseveración pero diría que la apertura a inicios de los ochenta y con pocos meses de diferencia, en una especie de triángulo mágico, del Pokin's de la Plaza Calvo Sotelo, las pizzerías de la esquina de Infanta Carlota con Avenida Sarriá y ese restaurante chino en la citada esquina, supuso de alguna manera, la irrupción de la modernidad (gastronómica, al menos) y el color en Barcelona. Lo que no podíamos imaginarnos en aquel entonces es que no mucho tiempo después, al Pokin's le sucederían los Mc Donald's y Burguer Kings; a esas pizzerías, otras regentadas por pakistaníes y que en casi cada esquina íbamos a poder comer en un «Dragón Imperial» o una «Gran Muralla». Pero para eso aún faltaban unos pocos años y de ahí que desde la primera vez que pasamos por delante del restaurante, nos quedásemos absortos contemplando el letrero de fondo blanco en el que resaltaban unos exóticos y misteriosos caracteres de color rojo completamente desconocidos para nosotros hasta entonces. Sospecho que nuestros padres estaban casi tan intrigados como nosotros y que por eso nos resultó tan fácil arrancarles la promesa de llevarnos a comer un día ahí. La ocasión por fin llegó e iba a ser esa noche.

Desde que entramos en el local, todo nos resultó novedoso y fascinante: los biombos y cuadros con motivos orientales, la presencia de dos o tres peceras inmensas y, por supuesto, el hecho de ser atendidos por personas de tez amarilla (probablemente, las primeras que veíamos en nuestras vidas fuera de las pantallas de la tele o del cine). Con las opciones culinarias, las sorpresas aún fueron mayores: arroz tres delicias, pollo laqueado o rollitos primavera eran posibilidades gastronómicas que jamás habíamos imaginado y que tenían la virtud, no tanto de despertar nuestra hambre (pocas cosas había que no consiguiesen ese efecto), como sobre todo, nuestra curiosidad e hilaridad: aunque ahora no recuerde ningún ejemplo, seguro que no faltaron los chistes fáciles y las risas, a duras penas disimuladas, en el momento de efectuar el pedido. Para sorpresa general, yo decidí pedir una sopa de aleta de tiburón. Poco me importó que el caldo pudiese estar hecho con aletas de tiburón blanco, de tiburón martillo o de inofensivas tintoreras del Mediterráneo. El caso es que en aquella época estaba fascinado por los programas del capitán Cousteau y todo lo que tuviese que ver con los tiburones me apasionaba. Podría pensarse que lo lógico hubiese sido que el biólogo francés hubiese despertado en mí una temprana conciencia ecológica y que por tanto, me hubiese indignado al descubrir que se sacrificaban escualos para elaborar sopas pero reconozco que otros sentimientos que aún hoy no alcanzo a identificar o definir (¿curiosidad?, ¿morbo?, ¿ganas de llamar la atención?) ganaron fácilmente la partida a mis remilgos y esa fue mi elección. Como cabía esperar —estábamos muertos de hambre después de todo el ejercicio hecho a lo largo del día y además, ninguno de nosotros tenía manía alguna en cuestiones culinarias— la cena resultó todo un éxito y cada nuevo plato, tras algún leve titubeo

inicial, fue celebrado con estrépito. Debo reconocer sin embargo, que la sopa de tiburón, tal vez como castigo a mi discutible elección, fue el único plato que comí a disgusto. Aunque ya esperaba que fuera bastante diferente a la sopa de galets de mi madre, supongo que el contraste con esa pócima de extraño sabor fue excesivo y si me la acabé, disimulando las náuseas que cada cucharada me provocaba, fue más por querer impresionar a Marta y esquivar el cachondeo de mis amigos, que por buena educación.

Al volver a casa, el buen humor persistía y como la habitación de Edu y Carlos era muy estrecha y las tres camas que su madre había dispuesto para que durmiésemos apenas dejaban espacio libre, estuvimos jugando un buen rato sobre ellas haciendo ver que se trataba de un tatami e intercambiando reverencias y frases más o menos ingeniosas en una mezcla de castellano, catalán y chino hasta que finalmente, caímos dormidos con una curiosa mezcla de arroces y tallarines profusamente condimentados; pollo con almendras; cerdo agridulce y, en mi caso, la dichosa sopa, dando alegres tumbos en nuestros estómagos. Tal vez fuese esa la causa o tal vez fuese que extrañaba mi cama pero el caso es que esa no iba a ser una buena noche para mí...

Hasta bien entrada la madrugada, no conseguí relajarme y caer en lo que suele llamarse un sueño reparador. Aún me hallaba en ese estado de reposo cuando, Carlos, que dormía en la cama de en medio, ya empezaba a desperezarse; como casi siempre que dormíamos juntos, también esa mañana fue el primero en despertarse. Yo en cambio, era el más dormilón, y cansado como estaba después del ajetreo de esa noche, intenté descansar un poco más y opté por hacerme el dormido aprovechando que estaba echado de cara a la pared. Poco a poco sin embargo, percibía cómo Carlos y Edu iban saliendo del letargo y al cabo de unos pocos minutos, empezaron a charlar e intercambiar las primeras bromas, todavía a media voz. En un momento dado, sin embargo, al incorporarse Carlos ligeramente, imagino que para ver qué tal día hacía fuera, toda prudencia desapareció súbitamente de su voz. La razón era más que justificada: teniendo en cuenta que ellos eran de los pocos que no la habían pedido como regalo de Navidad, poco podía esperar mi amigo que al alzar la vista, a apenas un palmo de sus narices, iba a descubrir encima de su silla de estudio una de esas ya célebres mierdas de plástico.

—Coooollooons!!! D'on surt ara aquest zurullo!?? Qui me l'ha fotut aquí al costat del cap?!! — se exclamó, con una voz en que se entremezclaban la sorpresa y la risa.

Al oír la frase, el pánico se adueñó de mí pero traté de no mover, todavía, un solo músculo de mi cuerpo y permanecer inmóvil, paralizado de cara a la pared. Mis amigos no podían ver mi cara pero estoy seguro que, solo con que reflejase una ínfima parte de la congoja que estaba experimentando en ese momento, debía causar auténtico pavor. No entendía cómo había podido suceder, pero —de igual manera que el moribundo, dicen que rememora toda su vida en unos pocos segundos justo antes de fallecer— mi cerebro procesó e interpretó súbitamente, todas las sensaciones que mi cuerpo había experimentado esa noche: el malestar inicial; la sudoración y escalofríos posteriores; los retortijones intestinales; y, por fin, la sensación de alivio y descanso. Antes de que Carlos hubiese tenido tiempo de acabar la frase, yo ya había comprendido con horror todo lo que había sucedido.

—Nooooo! —exclamé, aún sin girarme.

—No... Què? —preguntó Carlos, sin saber a qué me refería.

—Doncs... No, de què no... De què no és una de les merdes de plàstic, Carles... Cap de nosaltres en té... —balbuceé, ya medio incorporado pero sin atreverme todavía a mirar a mis amigos.

—Com que no és de plàstic? —preguntó no sé cuál de los dos hermanos.

—No sé, tius! Què voleu que us digui? M'he trobat molt malament aquesta nit... i... Merda! Merda! Merda! Crec que aquest cagarro... és de veritat! —dije yo, ahora sí, al borde del llanto.

—Juaaaaaa!!!!!! Aquesta sí que és bona ha ha ha ha ha. Hauries de veure la cara que fots, Àlex! Gairebé ens ho hem cregut! —dijo Carlos partiéndose de risa.

—Que no, tius! Que no sé com collons ha passat però és un cagarro de veritat!!

Los tres nos miramos con unas caras en que el cachondeo dejaba lugar a la incredulidad y el estupor en las suyas mientras el desconsuelo y la vergüenza no se desvanecían en la mía. Edu decidió tomar la iniciativa. Sin llegar a levantarse del todo de la cama —no hacía falta por el poco espacio que había— cogió unos de los lápices que había encima de la mesa y con él, se dispuso a dilucidar el dilema.

A pesar de que yo aún albergaba (o quería albergar) una remota esperanza de estar equivocado, como temía, el lápiz se introdujo con facilidad en lo que ahora ya no cabía duda alguna, se trataba del resultado de la cena en el puto chino y ahí se quedó clavado como una espina, casi una daga, en mi corazón («Adiós Marta, mi primera princesa»). Nadie acertó a decir nada y el silencio se impuso. Un silencio que yo hubiese deseado que no finalizase nunca, como si así, cerrando los ojos y deseándolo con todas mis fuerzas, pudiese conseguir que el tiempo se detuviese y nada de lo que preveía que iba a suceder a partir de ese momento, tuviese finalmente lugar.

Pero el futuro siempre acaba por atraparnos y en esta ocasión, lo hizo a los pocos segundos bajo la forma del rostro y la voz de la niña que más me gustaba. Sin que me hubiese dado cuenta, Marta había presenciado el final de la escena desde la puerta de la habitación y su risa que tanto me gustaba, no tardó en brotar: «Ha ha ha ha!!!! Què bo, Àlex!!! Aquest Nadal, gràcies a tu, ja podem dir que tenim un caganer de veritat a casa!!!!»

Nota: La resposta a la pregunta que, amb tota lògica, potser es fa el lector de què fa aquesta escatològica anècdota (de ficció, és clar... o no...) embrutant aquest número de Placer és ben senzilla: Aquest conte, només pretén ser una excusa per recomanar-vos la lectura del, tan divertit com interessant, recull de contes de Pere Calders publicat per la Diputació de Barcelona l'any 2007 sota el títol de *8 contes de Nadal*.

TOTS FEM L'INDI

Para empezar, una curiosidad. Bien, en verdad, es una anécdota, pero el caso es que no puedo usar vana y libremente este término; este pertenece, por mérito propio, a nuestro poeta/barman/librero/argentino favorito (aunque esta vez haya faltado a su cita trimestral). En fin, visualicen por un momento una biblioteca repleta de libros (si son muy románticos —y fieles seguidores de Placer— seguro que la biblioteca será infinita, formada por hexágonos idénticos, y custodiada de forma borgiana por unos seres diminutos, de unos cuatro centímetros). ¿Ya? Pues bien, ahora recorran conmigo los siguientes acontecimientos: Nos acercamos a la bibliotecaria. Buscamos un libro concreto. Concretamente, *Cròniques de la veritat oculta*, de Pere Calders. No está disponible. Los dos ejemplares están en préstamo. Vaya lata. Volvemos a casa. Cenamos. Acostamos a los niños. Aún hay que bajar al perro. Aprovechamos para bajar la basura. Y entonces, ocurre algo increíble y misterioso. Al lado de los contenedores, iluminados tenuemente por una luz mortecina, descubrimos unos libros abandonados. Y sí, no es una invención, se trata de una casualidad tan improbable que casi asusta. Allí está: *Cròniques de la veritat oculta*. La conclusión a la que llegamos es evidente: Pere Calders debe ser el próximo protagonista de Placer. Dos aclaraciones. La primera: había dos o tres libros abandonados más, y, entre ellos, uno de un autor brasileño que el Consejo Editorial no tiene en muy alta estima (véase el Desperdicio navideño de este año); por lo que fue sencillo convencer a mi amado coeditor de la conveniencia/casi obligatoriedad mística de escoger a Calders. Y la segunda: en realidad, la idea de placerificar a Calders ya estaba en el aire (por eso buscaba el libro, claro). Muy brevemente (no sea que la anécdota... esto, curiosidad, acabe en novela). En el último Sant Jordi, encontré en un puesto de segunda mano (por cierto, de un Jordi; véase la biografía unas páginas más atrás), escondido entre otros incunables, el exquisito *Aquí descansa Nevares* al irrisorio precio de 2 euros. Lo compré, claro. Y, enseguida concluí que había (re)descubierto (no lo leía desde la escuela) a un escritor de cuentos imprescindible. Bueno, no he sido muy breve, ya sé, pero, para terminar esta introducción (ecléctica e inconexa, como siempre), me gustaría apuntar que, después de leer buena parte de la prolífica producción de Calders, mis preferidos siguen siendo los cuentos mejicanos, con Nevares al frente (por cierto, sin zombies; véase ahora el artículo que acabará con la reputación de un reputado matemático (y personaje involuntario de un cuento subacuático)).

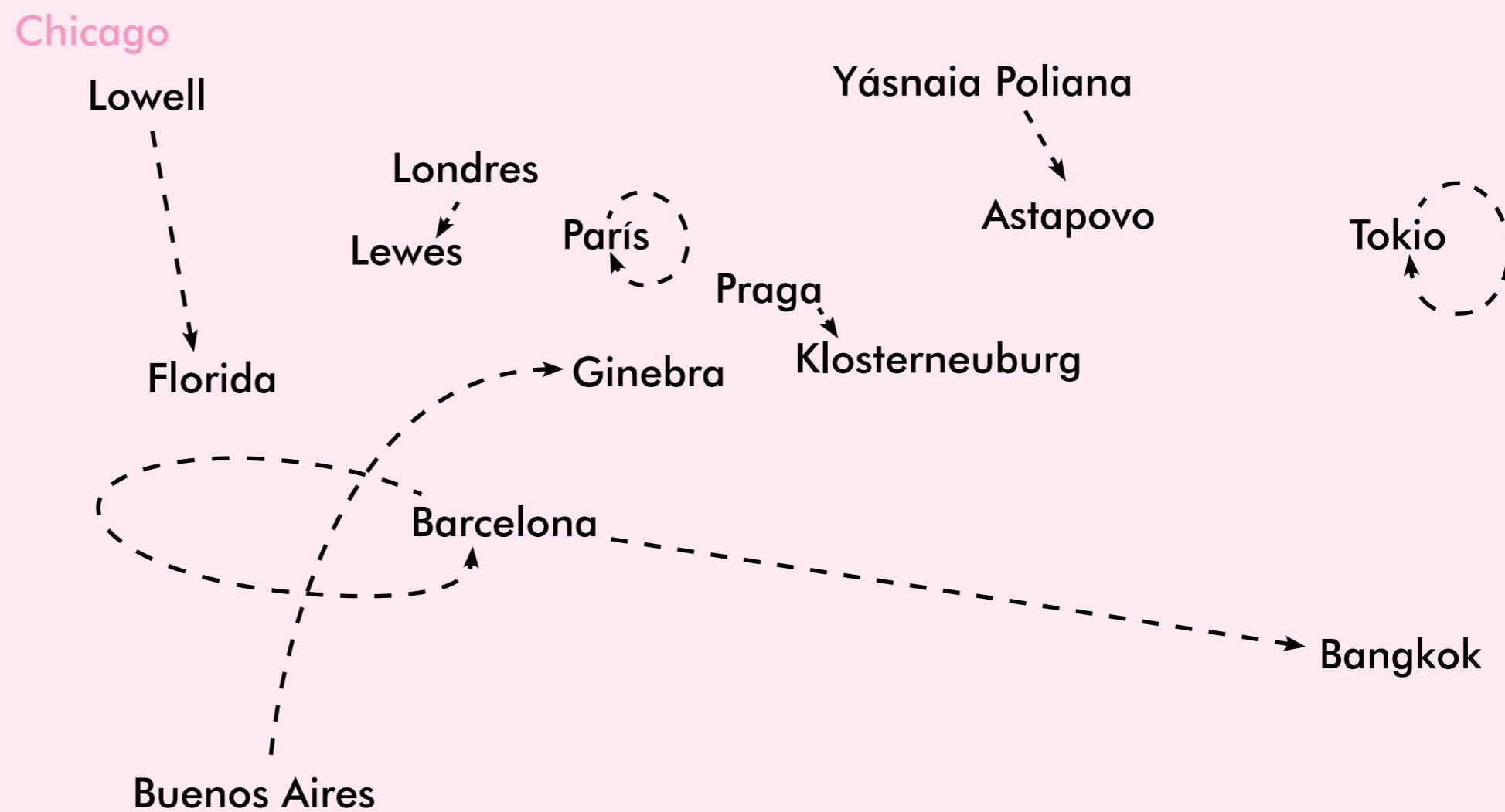
Aquí descansa Nevares i altres narracions mexicanes es uno de los pocos trabajos de Calders de temática mejicana, a pesar de que el escritor estuvo exiliado en dicho país durante veintitrés años. Él mismo declaró: «He fet sobre Mèxic cinc contes i una novel·la, però aquesta fou escrita a Barcelona, la qual cosa vol dir que, des d'un punt de vista literari, Mèxic m'influí poc». El hecho es que Calders vivió en una colonia catalana bastante cerrada, en régimen de estricta transitoriedad, y con un contacto muy superficial con la población autóctona. Si acaso, como él mismo reconoció: «Amb tot, he d'admetre que la meva obra, sense l'estada a Mèxic, fora diferent, però no a causa del país que m'acollí, sinó d'haver marxat del meu: no hi influí Mèxic, sinó l'enyorament i, com a conseqüència, el desig d'evasió, de fugir de la realitat dura de cada dia». Debemos creer sus palabras, por tanto, y asumir el carácter accidental de su residencia en Méjico, que impactó en su literatura por la forzada marcha de Catalunya, pero no por sus particularidades. E, igualmente, Calders no pudo evitar —la naturaleza intrínseca del escritor— tomar notas de hechos reales para luego convertirlos en las narraciones que comprenden los cuentos que aquí comentamos. Sin necesidad de sumarse a la corriente del realismo mágico imperante en Suramérica en ese momento, ni tampoco usando los recursos fantásticos de buena parte de su obra, Calders elabora unos cuentos lúcidos y brillantes simplemente describiendo con precisión quirúrgica el

comportamiento «natural» de los indígenas. Justamente, es la capacidad analítica de Calders la cualidad más atrayente —creo— de sus cuentos mejicanos. Calders es un observador clarividente, y descubre en el indio americano una forma de ver la vida muy distinta de la propia, esto es, de la concepción europea. Este es el eje sobre el que orbitan las reflexiones de Calders. En el prólogo de *Aquí descansa Nevares i altres narracions mexicanes* el mismo escritor explica, por ejemplo, una anécdota (ya, seguro que por un momento han pensado que esta parte de curiosidades había concluido (tengan en cuenta, sin embargo, que ahora es el mismo autor quien la cuenta)) que es tan lúcida e ilustrativa que no cabrá añadir mucho más. La transcribimos aquí, sin más: «Un pastor evangelista americà va traslladar-se a Mèxic, amb la seva esposa i dues filles. Anava a salvar ànimes i a explicar que a la terra s'hi ve de pas i que el que de debò compta és el cel. Un cop instal·lats en un pis nou a la colònia de Navarte, prop de la missió, la senyora va llogar una dona del país, una índia originària de Huetjotzingo, que vivia al barri de Popolta. La dona era casada amb un xofer desobligat que no s'ocupava de la seva família. Tenia una colla de fills, d'aquest i d'altres matrimonis temporers, i no es podia comprometre a una feina que l'obligués a dormir fora de casa. De manera que fou emparaulada per començar de bon matí i acabar cap al tard, amb temps de retirar a bona hora. En una ocasió, va presentar-se prop de migdia, i digué amb una gran naturalitat que no hi havia pogut anar abans perquè se li havia mort una filla. L'esposa del ministre protestant es va esborronar. "Deus estar desesperada! —li digué". "No, era molt petita". Al cap de poques setmanes, l'índia va tornar a fer tard a la feina, i aleshores explicà que era perquè se li havia mort la mare. "És horrorós! —cridà la mestressa". "No, ja era molt gran". Encara no havien transcorregut tres mesos, que la minyona va fallar una vegada més i comparegué a mitja tarda, amb la novetat que li havien mort el marit. "Això és catastròfic —exclamà la senyora— Deus estar desfeta!". "No, aquest estava al punt". De la interpretació de fets diversos com aquest neixen les incomprendensions que fan de mal salvar. Per a la dama evangelista, la minyona indígena tenia una idea molt primitiva de l'amor humà. En canvi, és possible que la serventa trobés que els esgarips de la mestressa davant el compromís de la mort, ben segur i coneget, denotaven una reprobable falsedat, ja que no devia creure amb el paradís etern que predicava el seu marit».

Lo que comentaba antes, la anécdota sintetiza a la perfección el sentido de los cuentos mejicanos de Pere Calders. No cabe añadir nada más acerca de ellos. Simplemente, me atrevo a animarlos fehacientemente a leerlos. Igualmente, querría terminar esta narración con una reflexión que descubrí compartida con el autor (cierta conexión mística, ¿otra vez?), y que creo completa el rompecabezas calidoscópico que he presentado aquí. Por si no leyeron el número anterior, en uno de los artículos escribí: «Un autor, el nombre del cual queremos preservar (por aquello de que nunca desvelamos de forma explícita el próximo escritor a placerificar), escribió que "vivim en un món d'imatges fetes, tot i saber que hi ha més que això i que no s'hi val a refiar-se'n. Ho sabem dic, i no ens serveix de gaire, perquè el fingiment massa sostingut acaba creant la realitat imitada. Si es mira bé, tots ens apliquem a assemblar-nos al concepte que amics, parents i coneguts tenen de nosaltres. Tots fem l'indi d'una manera o una altra"». La aplicación a Baudelaire y su representación del poeta moderno era perfecta, ¿verdad? Pero, en realidad, esta cita se enmarca en el mismo prólogo de Nevares, en el cual Calders razona que todos nos ceñimos a estas realidades limitadas. Quien esté libre que levante la mano, si se atreve. Porque, de forma innegable: «tots fem l'indi d'una manera o una altra».

VIAJES DE GOZO Y PLACER

Cuentos plagiados, cuentos inspirados, cuentos originales, cuentos, al fin y al cabo. En este número, además de los ya clásicos cuentos del entrañable seguidor del Rayo Vallecano (esta vez mostrándonos sus avances en lengua catalana allá en la capital del Reino), de nuestro Presidente, y del inefable coeditor pretendidamente culto, los miembros de La Mordida y algunos de nuestros colaboradores se han lanzado sin temor sobre la presa. Pere Calders ha encendido la mecha y el fuego ardiente se ha extendido vertiginosamente sobre el reguero de pólvora. Este era, de hecho, uno de los objetivos de la revista (otra meta alcanzada pues, después del suplemento poético del número anterior). La asociación organiza un concurso de relatos. Y nos encanta leerlos y discutirlos y pelearnos por ellos. Pero claro, no podemos participar, y, de alguna forma, limitamos, encorsetamos nuestras fuerzas. Un ¡hurra!, por tanto, por esta explosión de creatividad. Por otra parte, después del discurso autocomplaciente, cabe una pequeña regañina, aunque solo sea para restablecer, para balancear, para equilibrar nuestro estado de ánimo. Queridos, los cuentos y los poemas son muy bienvenidos, por supuesto. Por favor, escriban. Pero no olviden que Placer es una revista monográfica sobre un autor y, por tanto, «no vale», no es suficiente con escribir «solo» un relato o unos cuantos versos... En fin, una vez aclaradas las cosas, nos disponemos ya para el siguiente viaje. ¿Tienen vértigo? Porque, esta vez, no viajaremos en coche, ni en bicicleta, ni en barco, ni en avión, ni en patinete. Preparen su traje térmico y monten en la nave espacial. Abandonamos el planeta. La Tierra es un vertedero y la humanidad se marcha a Marte con sus androides. ¿Demasiado fácil? No importa, tampoco es necesario crear enigmas irresolvibles. Además, la verdad es que, en estos tiempos que vivimos, prever un futuro distópico ya no tiene tanto mérito como en el siglo pasado.

CÉRditos

«Afirmava que ell era molt senzill,
sense reparar que tenia la complicació de tothom,
amb una anatomia interna composta de moltes i molt meravelloses peces».

PLACER

emana de la asociación

La Mordida Literaria

y en este número han participado:

Jordi Jiménez (*Segments dissonants i desordenats*)

Agustín Comotto (Ilustración *Segments i L'escriptor que dibuixava amb lletres*)

Carme Verdoy (*Totes les vides de Pere Calder*)

Ramon Aumedes (*La magia del teatro*)

Pedro Vizán (*L'Homo sapiens*)

Dani Ites (Ilustración *El submarí*)

David Pérez (*Viatge a la lluna*)

Alberto Carreño (*El xiulet*)

Sr. Presidente Canut (*Passeig del colesterol*)

Martí Prats (*Aquí s'inquieta Nevares*)

Roberto Martínez (*Relatos de la basura*)

Jandrus (*Un Nadal de merda*)

Aitor Vélez (*Carboncillo*)

Penélope y Carme Ribas (Comissura ortogràfica)

Àngels Piédrola (Asuntos web)

Marcos Pérez y Víctor Fernández-Dueñas (Lo demás)

Consejo Editorial:

Víctor Fernández-Dueñas y Marcos Pérez

placer@lamordidaliteraria.com

